Digitized by Google

1259

Indian Institute, Oxford.

THE MALAN LIBRARY

PRESENTED

BY THE REV. S. C. MALAN, D.D.,

VICAR OF BROADWINDSOR,

January, 1885.

Hung. f. 15

345 f. 6

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

A

GYERMEK ÉS A MADARAK.

TANULSÁGOSAN MULATTATÓ OLVASMÁNY

NYOLCZ—TIZENKÉT ÉVES GYERMEKEK SZÁMÁRA

MAGYARÍTVA

TAYLOR E.

UTÁN.

TIZENHÉT ANGOL FAMETSZVÉNYNYEL.

PEST,

EMICH GUSZTÁV TULAJDONA.

1848.

Digitized by Google

NYOMATOTT BEIMELNÉL.

Digitized by Google

A szántóka — pacsirta.

„Merre a bucsúzó fölleg elszáll,
A napalkony engem ott fönn talál;
S a magasba csal föl új örömmel,
Lenge szárnyain ha kél a reggel;
Jertek a pacsirtát üdvezelni,
— Ki ne tudná vig dalát szeretni?—
Olly vidáman száll föl és dalol:
Isten áldjon, árva földgomoly!“

Gyermek. Légy üdvöz, te vidor, kedves kis teremtmény! Olly bájosan emelkedel föl a kék égbolt felé, hogy könnyü röpted a felszálló füstgomolyhoz, vagy a hegyfolyam fölött szeliden lebegő ködhöz hasonlít. Ki tanított olly szép légi szárnyalásra? S hol tanultad még szebb éneked'?

Pacsirta. Furcsa kérdések, kedves gyermekem!

Hol tanulhattam volna másutt, mint a fris mezőkön, hol születtem; hol atyám előttem dallott, és testvérim dallani tanultak.

Dalom hogyan jött? magam sem tudom. Ha fölemelkedem, azon belső gyönyör, hogy olly tökélete-

Digitized by Google

sen szabad vagyok, ösztönze hangokban utat nyitni érzetimnek.

E hangok dallá lőnek, a nélkül hogy tudnám. A derült tiszta lég, a korláttalan szabadság, mellyben mozgunk, — ezek mestereink.

De hát te miért nem énekelsz ugy mint én?

Gyermek. Mert ugy sem tudnám soha énekedet utánozni, vagy annak szépségét utólérni.

Pacsirta. Jó gyermek! Talán csak az én hangjaimat nem. De hát a bensö érzelem soha nem ingerelt eddig dalra tégedet?

Midőn a madarak, méhek, lég és vizek, kéjérzetükben daloltak, rajongtak, fütyöltek és susogtak, nem ébredt benned vágy, hozzájok csatlakozni, és velük ujjongni?

Pedig fogadni mernék, hogy midőn jókedvűn az ösvényen felém szökdelél köszöntésemre, akkor is igen vidoran fütyörésztél.

Ha életmódod ugy hozná magával, hogy a szabadságot élvezd mint én; ha többet időznél e tiszta nyárlégben: bensö vidám érzetednek te is dalban engednél folyást, mint én.

Gyermek. Igen, ha te megtanítnál énekelni, szép madárkám!

Pacsirta. Ej, kedves gyermek, hát nem ve-

Digitized by Google

szed észre, hogy épen most oktatlak a természetes és könnyü éneklés módjára?

Csak ügyekezzél mindenekelőtt lelkedet olly derültségre emelni, melly enyémhez hasonlítson, s te is ugy fogsz dalolni mint én.

Sok gyermek azért nem lesz olly vidám énekessé, mint mi vagyunk, mert többnyire szük szobáikba vannak zárva, s könyveik fölött megerőltetve kell görnyedezniök.

Örülök, hogy te nem hasonlítasz e gyermekek' nagyobb számához, s hogy te a testet és szellemet erősítő reggeli levegőt becsülni tudod, és jókorán fölkelsz.

Gyermek. Hej, eleget kell egész nap tanulnom, és könyveimmel foglalkoznom! Akkor vagyok igazi jó kedvemben, ha reggel, mielőtt oktatási óráim kezdődnek, egy kissé a szabad légben kalandozhatok.

De ne hidd ám, édes madárkám, hogy én tudnék egész nap dalolni, s mindig csak dalolni, mint te tészsz.

Pacsirta. Mennyire tévedsz, jó gyermek, ha azt hiszed, nekem nincs más rendeltetésem, mint csak egyre dalolni.

Alig van dolgosabb lakója a légnek nálamnál. Dalaim komolyabb foglalkozásokkal váltakoznak, s megkönnyítik ezeket. Tanuld meg rajtam, hogy szigoru

Digitized by Google

munkásság sem nem árt, sem a jó kedvet el nem rontja. Söt ellenkezőleg emeli örömünket azon öntudat által, hogy erőnket czélszerűn használtuk.

Gyermek. De mi tesz téged olly dolgossá?

Pacsirta. Látni kérdéseiden, kedves gyermek, hogy a mi polgári szerkezetünkről az emberekéi szerint ítélsz, kik az ő szép, kényelmes lakaikat már készen vagy maguk birják, vagy másoktól bérlik, s kik egyéb élet-szükségeiket pénzért megszerezhetik magoknak.

Nekünk szegény pacsirtáknak semmink sincs, mint a bennünk lakó ösztön, melly bennünket sarkal, hogy mindent magunk szerezzünk elő, mi életünk föntartására, valamint házi kényelmünkre is szükséges.

Tudnád csak, édes gyermek, hány ezerszer kell nekünk szegény teremtményeknek ide s tova röpkednünk, hogy az anyagot előteremthessük, mellyre fészkünk épitése végett szükségünk van! Azután munkától fáradtan és lankadtan még mindennapi táplálékunkat kell magunknak keresnünk. Ha végre kész a lak, akkor közeledik a költés ideje. Négy vagy öt kis madárka, melly a tojásból kibúvik, sok gondot és ápolást kiván, mellyet azok tőlünk szülőktől várnak, mig annyira jutnak, hogy veszély nélkül bátorkodhassanak első kiröpülésüket tenni a világba. — Alig nőttek ki

Digitized by Google

ezek ápolásunk alól, már ugyanannyi fiatalabb fiacska igényli gondunkat. Illy módon, jó gyermek, nekem a nyár folytonos fáradságos munkásság közt telik el.

Hiszed-e még most is, hogy heverő vagyok, s dallásnál egyebet nem teszek?

Gyermek. Dehogy hiszem, édes jó pacsirtám!

De mégis ugy gondolom, hogy te kicsinyeidet nem csekély veszélynek teszed ki. Hogyan van az, hogy, mig a legtöbb madarak bokrok közé rejtve, vagy fákra rakják fészkeiket, te a magadét a szántóföld barázdáiba, vagy füszálaktól alig védett helyre épited?

Pacsirta. Igaz hogy ez első pillanatra nagy elővigyázatlanságnak látszhatik előtted, kedves gyermek! De ha te is tudnád, mint én tudom, milly nagy számu pacsirta nő fel bántatlanul minden nyáron, át fognád látni, hogy a veszély bizonyosan nem lehet olly igen nagy. Aztán én részemről sohasem találtam a fákat olly biztosaknak, hiszen az apró iskolásgyermekek csodálatraméltó ügyességgel birnak azokon a madárfészkek fölkutatása és kirablásában.

De a szántóföldön vagy magas füben nem olly könnyen akadnak rá szállásunkra, s csak a kaszás a legveszélyesb ellenségünk, ha, mint a halál, kiméletlenül vág kaszájával, s mi nem menekülhetünk elég gyorsan csapásai elöl.

Digitized by Google

Továbbá kérlek, azt is jegyezd meg, mennyire alkalmasak vagyunk csaknem egyszinü tollazatunk által, ezen kedvenczhelyeinken fészkelni, — s ez utóbbiak mennyire megkönnyítik nekünk kicsinyeink táplálékának beszerzését, minthogy a mezei bogarak és férgek számtalan tömegben környeznek, s közellétük által megkiméljük azon időt és fáradságot, mit más madarak élelmük keresésére fordítni kénytelenek.

Gyermek. Azt hallottam, hogy kicsinyeidet, ámbár sokan vannak, mégis mind gyöngéden szereted?

Pacsirta. Az igaz — s az életük miatti aggodalom igen gyakran a legnagyobb veszélynek tesz ki.

Nem mindig vagyok képes oldaluknál maradni, mihelyt valami veszélytől kell őket féltenem. A helyett hogy csendesen földön maradnék, fejeik fölött keringek. Mig anyai gyöngédségem szeretné minden veszély ellen óni őket, megtörténik, hogy gyakran elvesztem szegény kicsinyeimet. Néha ürge lopódzkodik elő, s rabló nyelvével kiszívja tojásaimat. Ah hát még az ősz! Az ősz legroszabb évszak ránk pacsirtákra nézve, mert akkor összegyülünk, és könnyen tuczetszámra fogdoshatnak bennünket. Fájdalom! az inyénczek ismernek mint izes falatot! s ezt tudván a falusiak megfognak bennünket, s eladnak a' városiaknak.

Digitized by Google

Hallottam, hogy egy télen Dunstable *) közelében mintegy 4000 tuczet pacsirtát fogtak és csemegéztek föl.

Da ha a madarász hálóját vagy tőrét szerencsészen elkerültük, akkor télen át mindenféle magnemővel, főképen a különféle dudva' magvával táplálkozunk, melly a mezőn és szántóföldön tenyész. — Ekkép nem csak életünket tápláljuk, hanem a földmivelőnek is használunk, minthogy a buja gyomot kevesítjük.

Gyermek. Magam is észrevettem, mennyire hasonlít tollazatod szinte a földhöz, s hogy sem világos sem tarka tollakkal nem pompázol, s mégis megvallom neked, hogy csinos növésed és mozdulatid elevensége miatt nekem igen csinos madárka vagy.

Pacsirta. De vess csak még kérlek, egy pillantást lábamra, s nézd, minő finom és könnyü alaku az az, ő rendeltetéséhez képest. Gondold csak, milly magas, merész szökkenést tehetünk, ha e gyöngéd taggal a rugalmas fűre lépünk, hogy róla a légbe emelkedjünk.

Gyermek. Biz az igazán szép is, midőn te kedves kis teremtmény, keringő röpüléssel a felhőkig emelkedel, s emelkedésedet művész torkod édes hangjai kisérik.

*) Angol helység, Bedford grófságban.

Digitized by Google

Költőink közöl sokan megénekeltek téged és bájos énekedet — volnék csak én költő! Bizonyára a legcsinosabb versekben magasztalnálak — igy azonban be kell érned egy természetes gyermekszív egyszerü szavaival, melly szeretettel viseltetik hozzád.

Már ismét trillázol, te kis szárnykormányzó; ezt nevezem én vidám föladatnak, az egész életet víg dallásban eltölthetni; de most, kedves kis pacsirtám, válnom kell tőled. A nap, melly mindig fölebb fölebb száll, figyelmeztet, hogy nem időzhetek nálad tovább.

Pacsirta. Élj boldogul, kis barátom, élj boldogul!

Digitized by Google

Digitized by Google

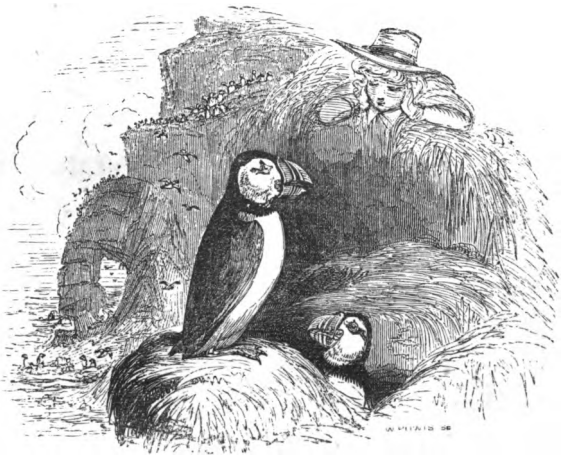

A papagájbuvár.

Digitized by Google

A papagájbuvár.

Vonásidról látom, kedves kis fiu, mindazt, mit rólam mondani szeretnél.

Én mindenesetre csudálatos kinézésü madár vagyok, s alakom föltünősége által bámulásra gerjeszthetlek tégedet. Azonban tudd meg, kis fiu, hogy mi papagájbuvárok igen tiszteletreméltó faj vagyunk ám. Jellemünk komoly, s azért viseletünk tiszteletes házi atyák kimért nyugodtságához hasonlítható.

Ámbár nem szeretjük, ha rendteljes nyugalmunkban háboríttatunk, de elég módosak vagyunk, hogy azokat, kik látogatásukkal megtisztelnek, egyenes, egészen illendő helyzetben fogadjuk. Fölöttébb illedéktelennek tartanók, ha ezen köztünk megállapitott társasági udvariság megsértetnék. Ezen udvariság legszabályosb szokásink közé tartozik. Ha nem olly könynyedek és ékesek is tán szokásink mint más tollas teremtményekéi, de mindig nyugodtak és méltóságteljesek, mint komolyan gondolkodó madarakhoz illik, kik

Digitized by Google

önbecsüket ismerik, s magukat sem a futó divat, sem ábrándos csapodárkodás által eltántorittatni nem engedik.

Ha egyszer kedves gyermek, meglátogatnád körülbelül ötvenezer tagból álló kis statusunkat régi ősfészkünkben a papagájbuvárszigeten, bizonyosan örömet találnál a házi életünkben uralkodó rendben, s teljes bizalmaddal ajándékoznál meg.

Korán se hidd, édes gyermekem, mintha tán annyira lealacsonyodhatnám, hogy magasztaló kifejezések által magunkat papagájbuvárokat kelletén túl kidicsérni akarnám — illy cselekvés egész lényemmel ellenkezik — azonban közelebbi ismeretség után, magad is megvallanád, hogy már lakhelyünk választása is a legjobb izlést árulja el.

A sziget, mellyről itt szó van, az előtt, mig mi el nem foglaltuk, Priestholm *) nevet viselt.

Körülbelül háromnegyed mérföldnyire Anglesea **) partjaitól, pompás kilátást nyujt Great Ormeshead és Pennau Maur felé.

A walesi hegység tölti be a távol háttért, mig

---

*) Kis sziget Angleseatól keletre.

**) Sziget az irlandi tengeren, Wales herczegséghez tartozik rézbányáiról nevezetes.

Digitized by Google

egyik oldalon Beaumarais *) mosolyg felénk, elöl pedig Menai Strait, **) merész ívezetű hidjával, melly előtted kétségkivül ismeretes, köszönt bennünket.

Valld meg, gyermekem, hogy illy táj választása a megtelepedők szép izlése mellett szól. Elődink egész bizalmukat a barátoknak ismeretes jó izlésében helyezék. Priestholm szigetén azelőtt zárda létezett. Nem csupán ezért, hanem az által lön a sziget fölöttébb nevezetes, hogy sok előkelő walesiek itt választának maguknak vég nyughelyet, hogy legalább utósó álmukban biztosítva legyenek azon háborgatás és rombolások ellen, mellyek azon időben hazájokat fenyegeték és pusztíták.

A barátok és zárdájok igen szegény lehetett, mert az épületet nem birák az elpusztulástól megóvni. Az ó falak összeomlása végre kényszerité őket a szigetet elhagyni; csak egy toronyrom maradványa daczolt mindeddig az idő' romboló fogával, s tartja fön emlékét korábbi birtokosainak.

Priestholm megszünt a nagyoknak sírhelyül szolgálni; népünk tehát nem sokára birtokába vevé e szigetet, melly tölünk nyeré mostani nevét.

---

*) Anglesea fővárosa.

**) Azon csatorna, melly Angleseat Walestől elválasztja, s mellyen egy 1740 láb hosszu lánczhid van épitve.

Digitized by Google

De ne gondold, édes gyermekem, hogy mi vagyunk annak egyedüli lakói. Vannak itt kivülünk juhok, s tetemes számu tengeri nyulak, mellyek velünk együtt békesen élnek. Azonban a vándorsolymok, mellyek ollykor ide tévednek, sohasem szivesen látott vendégeink. Aztán néhány viharmadár is meglátogat bennünket: tengeri hollók, tengeri fecskék, vizi szalonkák, számos más különféle madarak. Mindemellett, minthogy fajunk nagyszámu családokból áll, mi maradunk a sziget tulajdonképeni urai. Bár merre forditsd is tekinteted', az a papagájbuvárok tulajdonára esik. Léget, tengert, sziklákat mi népesitünk meg, s csak akkor veszélyes hozzánk közeledni, midőn költünk, akkor a látogatónak a legnagyobb elővigyázatra van szüksége, hogy lábát csipésünktől megóvja, melly hidd nekem, nem kevessé fájdalmas.

Ámbár természettől nyugodt, hidegvérü, nem könnyen fölingerelhető nép vagyunk, de azon kellemetlen érzést, ha ránk tapodnak, vagy tojásainkat eltiporják, nem hagyjuk torlatlanul; s minthogy más fegyverünk nincs, éles orrunk szolgál boszúló aczélul, mellyet a bántó lábba döfünk, melly nekünk fájdalmat okoz, vagy gyöngéd ivadékunkat első kifejlődésében háborgatja.

Első futó pillanatra megérkeztedkor, nem le-

Digitized by Google

szesz képes hozzávetni, milly számosan vagyunk. Ámbár a zsongás és dongás, melly egy nagy kerék gyors forgásához hasonlít, és tőlünk származik, jelenlétünket elárulandja előtted, szemeid mégis hiába keresnének bennünket, minthogy költés ideje alatt mélyen elbúvunk a tengerinyúlüregekben, hol mindenik nőstény egyegy tojást tojik, s azt nyugalomban kiköltí.

A sok sziklahasadék és tengerinyulüreg, melly a' szigeten van, megkimél a fészeképités fáradságától. Csupán azok, kik a kellő időn tul elkéstek, látják néha magokat azon kénytelenségbe helyezve, hogy nyakrafőre kell dolgozniok, hogy lakot készitsenek magoknak, melly foglalatosságot azonban mindig a hím vállal magára, a nőstény legkisebb segítsége nélkül, minthogy mi sokkal udvariasb s gyöngédérzetübbek vagyunk, semhogy a papagájbuvárfaj' szép felére kemény munkát tukmálnánk.

Az erős csorral, melly a hímnek mintegy ásóul szolgál, gödröt vájnak a homokba, miben őket a széles lábak is segítni tartoznak. Az elsővel fölássák a homokot, az utóbbiakkal kihányják azt a gödörből.

Illy módon egy mélylet alakul, mellyet a papagájbuvár alaguttal lát el, melly a homok alatt nyolcz, tíz lábnyira csavargó görbületekben nyulik, hogy élettársának kényelmes lakot készitsen. Mig így a hím ki-

Digitized by Google

kitűnve dolgozik, addig a nőstény mosolygva nézi, s örvend a hű férj gyöngéd figyelmének, ki neki a fárasztó utazás után háboritlan nyughelyet enged. Ezen sziget azonban csak nyári tartózkodáshelyünk, — mintegy ősfészkünk, hol a fenséges papagájbuvár nemzetség valamennyi sarjadéka először pillantja meg a nap' világát. Mint minden nagy családoknak, ugy nekünk is szokásunk a telet a földgolyó más tájékain tölteni; elutazunk s más partokat keresünk föl, mig aprilben az illatos tavaszszal

A zsongó papagájbuvár-
Sereg honába visszaszáll.

Ha a vidékről a durva téli lepel lefoszlik, a sötét Ormeshead fekete szine fiatal zölddel olvad össze, ha a szemérmes növények, mellyek szerényke magvaikat a sziklahasadékok szűk üregébe bizalmasan lerakák, most kihajtanak, és előbb gyöngéd leveleiket, aztán illatos virágaikat hálásan terjesztik az enyhe lég felé; ha a kis hegypatakok, vidáman ragyogva s csörgedezve üdvözlik a melegítő s életadó napot, mellynek arany sugárai őket csókolgatva kisérik tánczoló futásukban: akkor új, szép remények töltik el keblét az embernek, ki nyugodtan kezdi munkáját a mezőn — s akkor a mi derült napjaink is megjöttenek.

Digitized by Google

Számtalan gőzhajók, mellyek egész sereg embereket szállítanak, kik a szép husvétünnepet vidáman akarják eltölteni, usznak el szigetünk mellett. Tetszkedve halljuk a hizelgéseket, mellyekkel a födözeten levő néptömeg nekünk adózik. De azért sohasem történik, hogy illyes magasztalások által magunkat kitüzött czélunkban megtántorittatnók. Mindnyájan jól tudjuk, milly sok munka s fáradságba kerül rendhez jutni s a rendet föntartani.

Ha az ég megkoronázza fáradságunkat, s semmi ellenes véletlen nem zavar előhaladásunkban, ugy nyárhóban kiköltjük fiainkat, s nyárutó közepe vagy vége felé készülünk a téli szállásra utazáshoz.

Néha megtörténik ugyan, ha a fészkek később épitettek s készültek el, vagy valami gátló körülmény adta magát elő, hogy a szegény kicsinyek az elutazás idején még nem elég erősek, hogy menetünkhöz csatlakozhatnának. A természettörvény, melly nekünk a más vidékekrei pontos elindulást parancsolja, nem engedi, hogy az elkéstekre várakozzunk, bármilly nehezen essék is, fiókjainkat hátrahagyni. A mint jel adatik az elindulásra, mindnyájan összegyülünk, rendbe állunk, kiki egy többé kevesbbé szomoru pillantást vet a szeretett szigetre, s rendben sorban követjük vezérünket, ki gyorsan tovavezet bennünket. Az ek-

Digitized by Google

kép hátramaradt fiatalok ritkán menekülnek a veszélyektől, mellyek őket környezik.

A vándorsólyom, egy ép olly cseles mint ügyes madár, ravaszul szemügygyel van saját hasznára. Mint fáradhatlan őr áll az üregek elött, mellyek fiainkat rejtik, s várja a pillantatot, mellyben e szegény teremtmények, előbb utóbb éhségtől ösztönöztetve, kidugják ártatlan fejeiket az üregből. — Azon perczben rájok rohan a gyilkos, és hatalmas csorrával olly halálos vágásokat ejt rajtok, mellyekbe el kell veszniök. Csak ritkán sikerül e védteleneknek gyors szökés által menekülni ellenségük dühétől.

Mi nagyságunkat illeti, az rendszerint tizenkét hüvelyknyit teszen.

Ha fiatalságunkban minden lesektől szerencsésen megszabadultunk, érett korunk aztán biztosítva van, minthogy akkor már nem törnek életünkre mint izes falatra. Annál nagyobb becsünek tartják azonban fiatalainkat, mellyek husát kedves ételül tekintik, miután azt a csontokrul lefejtve besózzák és apró tonnákba elrakják. Rendszerint ugy hallám említtetni, egy olly tonnában mintegy tizenkét papagájbuvár husa van, s ára négy öt shilling. *)

---

*) Egy shilling tesz tiz ezüst garast.

Digitized by Google

Ez valóban igen szomoru kimenetel! de hiába, sorsunkat, a mint lehet, türnünk kell.

Szerencsére a papagájbuvároknak nem sajátja az érzelgőség. A szilárd jellem, melly a sors csapásait nyugodtan és türelemmel viseli, komoly népünknél mindenütt kitünik.

Most, jó gyermekem, remélem eleget mondtam neked fajunkról. Te értelmes gyermek vagy s bizonyosan nem késendel a papagájbuvárok faját őszinte becsülésedre érdemesítni.

A füsti fecske.

Szép jó reggelt, kedves fiatal barátom.

Bizonyosan nem kétled, mikép szivemből sajnálom, hogy szobádbani hirtelen megjelenésem által édes reggeli álmodban háboritálak. Hidd el, balesetem egyátalában akaratom ellen s envétkem nélkül ért, s bámulj, ha biztosítlak, hogy egyedül édes atyámat terheli szerencsétlenségem egész sulya.

**

Digitized by Google

Hiába feddé öt anyám gyakrabban, s inté még csak tegnap is, lenne vigyázóbb sebes mozgásaiban, nehogy vagy rajtam vagy testvéreimen szerencsétlenség történjék. Azonban az öreg ur nem volt képes elevenségét fékezni, s villaalaku farkával olly hevesen hadarászott, e mellett olly gyorsan és szünet nélkül sürgött mozgott, hogy engem szegény gyermekét gymnastikai gyakorlatai által kikapott a meleg fészekből, s a kéményen keresztül lesodorva, akaratlan látogatóddá tön.

Szelid szemed bizalmat önte belém, jó gyermek! Te nem fogod kicsiny, ugyis szorongatott szívemet még nyugtalanabb dobogásba hozni, engem megtámadni, vagy épen a szobában idestova kergetni akarván.

Kérlek, édesem! Engedj nyugton ülnöm a kandallón, mig magamhoz jövök. Hála fejében szivesen közlök veled mindent, mit a fecskék' fajáról tudok. Talán megindít történetem, s akkor olly jó leszesz, kinyitod az ablakot, s rám bizod, hogy ismét visszanyerjem szabadságom. Csak valahogy a két szobalányt, Bettit és Susit elő ne hídd! az ő seprűik megijesztenének, s megfosztanának a szükséges meggondoltságtól, a legjobb menedékut föltalálásában.

Meglepettnek látszol, kedves gyermek, hogy én, ki még csak kis fiók vagyok, már merész röpülésről

Digitized by Google

beszélek — ah hisz a szerencsétlenség korán megérleli az értelmet — és azon szomoru helyzet, mellyben most vagyok, bátorságot önt belém a legnehezebbnek is megkisértésére.

Már több nap óta tanítottak szülőim, a kürtőtől a kéményigi útat megtenni, s első félénk kisérletemkor bátorítva s tanácsadólag kisérének. Tartózkodva, ha gyönge erőmre gondolék, röpkedtem keskeny körben köröskörül, de kis szívem elragadtatástól dobogott, midőn a vidéken végig pillantani merék, és annak bájai elterültek szemeim előtt. Mi szép, mi pompásnak látszott nekem minden köröskörül.

Anyám, ki gyermekeit gyöngéden szereti, azon szándékkal volt, minthogy okos magunkviseletével megnyertük bizodalmát, hogy ma reggel magával visz egy innen kis távolságban buján virágzó fára; itt fogtunk volna egy vagy több napot tölteni. Jó anyánk! mint örült, hogy előhaladásunkkali megelégedésének ezen bizonyítványát adhatá nekünk gyermekeinek! O milly levert lesz, tudom, hogy én kedveltje a kürtőn át olly szerencsétlenül a kandallóba zuhantam.

Illy fájdalmas esemény bizonynyal téged sem fog megindulás nélkül hagyni! Te jó gyermek, sietni fogsz engem szabadon bocsátni, s innen nyugodtan és vidáman tova hagysz röpülni.

Digitized by Google

Ha jó szivednek ezen bizonyítványát adandod, akkor nem kétlem, hogy kedves enyéimet a kertben viszont föltalálom, s örömtől meglepett anyám előtt röpülésem által biztos tanuságot teszek erőmről. Csodálkozol izlésünkön, s bámulsz, hogy a kéményeket választjuk, hova fészkeinket épitsük?

Igazad lehet, ha ez izlést legalább különösnek bélyegzed — azonban én mégis tapasztalt anyám szavainak hiszek, ki mindig azt állitja: ti emberek nem tudjátok megitélni, mi legczélosb nekünk füsti fecskéknek. A ti itéletetek annál felötlőbb, minthogy a meleget magatok is igen kellemesnek találjátok, sőt a körülmények szerint a füstöt dicséritek is; mi több, gyakran igen elégülten és kéjelmesen éltek olly részeiben a városoknak, mellyek nem kevesbbé füstösek, mint kéményeink.

Egyébiránt igen tévednél, ha azt hinnéd, hogy mi fészkeinket olly helyekre épitjük, hol azok közvetlenül ki volnának téve a fojtó füst' gomolyainak. O koránsem.

Érett belátás és tárgyismerettel választanak szülőink helyet egy mellékpárkányban; ott telepednek meg, hogy maguk és fiaik számára mind a meleg előnyeit, mind a szabad kilátást föl a derült légbe, biztosítsák. — E magyarázatból győződjél meg, hogy mi

Digitized by Google

nem cselekszünk olly oktalanul, mint első pillanatra látszik.

Egy kérdést olvasok szemeidben, kedves gyermek: szeretnéd tudni, millyen alakjok van fészkeinknek? Ej no! Nekünk, kik jobbat épitni nem tudunk, azok biz elég alkalmasak és kényelmesek.

Szülőink gondosan összehordanak szalmát és sarat csorraikban, s a kettőt mesterségesen olly tömeggé keverik, melly nem sokára cserép keménységü s szilárdságuvá lesz. Ha e külső épités be van végezve, akkor a fáradhatlanok finom fűvet hordanak össze, s magukat is sok tolluktól megfosztják, hogy fészkük belsejét olly puhává s meleggé tegyék, mint csak lehet. Anyámtól tanultam, hogy van egy faja a fecskéknek, kik fészkeik fölé még födelet is építenek, s a tökélyesen bezárt épitményen csak egy kis nyílást hagynak a ki s becsúszásra. Ő azonban meg van győződve, hogy azon elővigyázat, hogy száraz és meleg fészkünk legyen, csak mellékfajunknál a kövi fecskénél alkalmazható, melly szabadban rakja fészkeit; nem pedig nálunk füsti fecskéknél, kiknek az olly zárt lak a különben is meleg kéményben igen forró fogna lenni — ez az oka, miért marad a mi kis palotánk mindig nyitva.

A mi tapasztalásban dús anyánk bizonyosan leg-

Digitized by Google

jobban meg fogja tudni itélni, mi szolgál nekünk javunk és hasznunkra. Azért mégis nem tagadom, hogy valahányszor esett, s kis fészkünk viztömlőhöz hasonlíta, epedve gondoltam a fedett fészekre. — Az bizonyosan megovott volna azon kis náthától, mellyet ezen kénytelen fürdő által szereztem magamnak, s melly miatt szavam még mai napig is rekedt.

Minthogy már komoly elmélkedésbe bocsátkoztunk lakaink helyzete s minősége fölött, még egy gondolatot kell veled közlenem, mellyet már rég rejtegetek magamban, s már több oldalról meghánytam vetettem. Tudniillik: Vajjon már elődeink is kéményeket választottak-e fészkeik rakására? Anyám nem képes nekem e fölött kellő felvilágositást adni. Ő ugy véli, ez részben azon második kérdés megfejtésétől függ:

Voltak-e eleitől fogva kémények?

Tudománya e részben nem terjed a szürke előkorig, innen az, mit e felől mondott, nem volt egyéb gyanítmánynál, miszerint őseink kémények hiányában vén fák oduiba rakták fészkeiket, azon ránk nézve szerencsés korszakig, mellyben a kémények kezdődtenek.

Midőn ez utósók egyszerre minden emberi lakot diszítni kezdének, bölcs apáink ugy találák, hogy

Digitized by Google

ezen dicséretes találmányból ők is a legnagyobb hasznot húzhatnák, s utódaiknak fészkük építése végett meleg, kényelmes helyet mutathatnának ki a kémények belsejében.

Fajunk ekkép végkép elhagyá az odvas fákat, s békésen az emberek közelében telepedett meg.

Anyácskám kis fészkét hat csinoska tojással tölté meg, mellyeket apródonkint rakott bele. Gondos szeretetének sikerült azokból öt élő vidám fiat kiköltení. A hatodik tojás nem volt alkalmas a kikelésre; mutatta anyánk, igen kedves kis fehér tojáska volt, apró pettyecskékkel.

Milly figyelmesen tekintesz reám! Bizonyosan nem kerülte ki figyelmed, hogy még nem birok azon teljes tolldiszszel, melly az egészen felnőtt füsti fecskéket ékíti. — Ah fájdalom, jól tudom e hiányt — névszerint a hosszu farktollak még egészen hiányzanak — azonban én magam nem kivánhatom, hogy kedvemért a természet eltérjen törvényeitől — ezen törvénynél fogva, azon szép, hosszu tollaim nem nőnek ki addig, mig téli szállásomra el nem érkezek, hova igen igen hosszu utat kell tennem.

De, ha időközben szerencsétlenség nem ér, s ha jövő tavaszszal egességben és vidoran visszatérek, akkor lásd majd, tulajdonképen millyen csinos derék

Digitized by Google

madár vagyok én, s milly jogosan igényelhetem, hogy csodáljanak.

Ne ismerj félre, édes jó kis barátom, s ne hidd, mintha én tán olly hiu volnék, hogy tollaim szinét pompásnak tartsam. O korántsem! Csak azon csodálatos erő s csaknem hihetetlen gyorsaság, mellyel mi fecskék birunk, okozzák, hogy büszkén tekintsünk le más hozzánk hasonlókra.

Egészen fölébredt csodálatom, midőn tegnap, a kéményen ülve, azon gyorsaságot szemlélém, melylyel rokonim a levegőt hasíták, s sebes röptükben itt egy csaknem láthatlan szunyogot, ott egy andalgó, semmitől nem tartó legyet elelkaptak. A kis csorrok megszünés nélkül mozgásban voltak. Ezen szorgos kapkodás a legkisebb rovar után, melly fölfürkészhető volt, valódi gyönyörömre szolgált nekem. Elismert dolog, hogy a mi röptünk sokkal sebesebb, mint a fali fecskéké. Ezen kellemes látmány után nem kevés tréfát okozott, látni azon ingerkedéseket, miket szülőim egy vén lesködő macskával elkövettek.

Hiába remélt minden pillanatban izes vacsorát, valahányszor apám és anyám, könnyen és merészen szorosan körülte röpkedett — de mint mondám, reménye hiu vala. Ravaszul s kárörvendve, sovárgó inyek- és ravasz szemekkel kisérte ő az őt körülröp-

Digitized by Google

kedők minden mozdulatát, ámde ezek biztosan érzék, hogy nem becsülék túl erejöket, s bizvást megengedheték maguknak e tréfát az öreg asszonysággal.

Mi engem illet, meg kell vallanom, én velemszületett ellenszenvet érzek magamban Miczus asszonyság iránt, s épen nem esnék kedvemre, ha egyszerre csak itt teremne a szobában; azért bizonyosan nem lészsz olly kegyetlen, hogy őt vagy más hozzá hasonlót, addig mig itt mulatok, szobádba bocsáss.

Egész bizodalommal közlém veled tapasztalatim csekély kincsét. Utazásunkról azon okból nem közölhetek ma veled semmit, először: mert még én fiatal madár vagyok, ki nem utaztam; másodszor: mert anyámnak csaknem egész idejét arra kell fordítnia, hogy ennivalót szerezzen aprói számára; és igy nincs ideje, bennünket kiállott kalandok elbeszélésével mulattatni. Mit tudnék hát neked mondani? Mégis meg nem állhatom, hogy még egyet meg ne sugjak!

Tudd meg ugyan is, jó fiucska, hogy igen éhesnek érzem magamat! Ah mint megerősitett, millyen jól esett volna a mai reggeli, ha igen is szeles atyuskám azon szín alatt, hogy a kürtő száját elérni segít, ki nem hoz a súlyegyenből s véletlenül le nem dob.

Légy jóltevőm, kedves gyermek! Engedd meg fölkeresnem anyámat! vagy legalább magam hadd pró-

Digitized by Google

báljak néhány legyet fogni! O szép! szép! már látom kedves gyermek, hogy te igen jószívü teremtmény vagy.

Kérlek, csak még egy kicsit jobban nyisd fel azt az ablakot! Ugy most jól van.

Isten veled, kedves fiu! Isten veled!

A szénczinke és a kékczinke.

Midön barátságosan köszöntlek, kedves gyermek, egyszersmind bemutatom magamat mint az egész számos czinkefaj szószólóját; s kész vagyok neked, ha kivánod, ezen faj külön törzsökeiről pontos felvilágosítást adni.

Én a legszámosb törzshöz tartozom, s nevem szénczinke, ezen kis társamé pedig kékczinke.

Kivülünk még hat hasonló nevü külön család létezik, mellyek hasonlókép saját melléknévvel birnak, mellyet a lakjok- vagy lakhelyüktől nyernek. Például a vizi czinke, melly mocsáros vidéken lakik, és csak ott lehet nagy számmal találni, stb.

Digitized by Google

A szénczinke és a kékczinke.

Digitized by Google

Digitized by Google

Én tulajdonképen csak azért jelentem meg előtted, kedves kis fiu, hogy a magam és ezen kis társam jellemével megismertesselek. De ne hidd — mintha ezen mai együttlétünk a köztünki belső barátságra mutatna — koránsem! Ez a kis jószág csak megkért, hogy szólanék helyette, minthogy szeretne veled megismerkedni, de igen tartózkodó, s maga szégyel szólani. Engedd meg azonban, hogy előbb saját kitünőségeimre figyelmeztesselek, mielőtt mások erényét magasztalnám.

Hosszuságom valamivel több mint hat hüvelyknyi. Sulyom egy és egynegyed nehezéknyit nyom.

Külső cziczomám, azt magad is el fogod ismerni, igéző s különösen szép a tündöklő fekete, mellyel fejem s nyakam diszítve van, s fejemről, mint egy szalag nyulik egészen hasamig. Minő szépen olvad össze a fő' ezen komoly szine a szárnyak olajbarnájával s a fark és vállak' kékszürke szinével! Vedd még ehhez azt kérlek, hogy testem többi része szürkés sárga tollazatu, s nem fogod tagadhatni, hogy én mint a czinkék elterjedt nemzetségének főnöke igen szép madár vagyok.

Most légy olly szíves, és tekints kis nénikémre. — Valld meg, hogy ő nemzetségünknek becsületére válik. Ámbár én saját szépségemnek teljes öntudatá-

Digitized by Google

va birok, mégis csiklandja füleimet, ha a kis kékczinkét csodáltatni hallom.

Tekintsd meg mindenekelőtt a szép világoskék szalagot, melly takaros nyakát ékíti, s melly olly pompásan veszi ki magát a világos sárga begy, halványkék szárnyak és hasonló szinü, fehér csipkékkel ellátott fark mellett.

Minő színpompa e kis teremtményen! Nem vonzatik-e hozzá önkényt, ki rátekint! És ki e kis bohónál szive hajlamát követi, nem csalódik — minthogy a kis kékczinke igen jó teremtmény, s minden kicsinysége mellett is a veszély pillanataiban igen bátor jellemet fejt ki.

A kékczinkék kicsinyeiket a legaggályosban ápolják, s ha tojásaikon ülnek, hogy minden közeledőt elriaszszanak, a lud sziszegéséhez hasonló hangot hallatnak. — Sőt még kicsiny csorraikat is ügyekeznek fegyverül használni, ha a sziszegő hang nem elég a nyugrabló elriasztására. És ha mégis fészke kis nyilásához közelednél, hogy kis családkörébe üsd kiváncsi orrodat, hegyes kis csorrának csipkedései ugyancsak megbüntetnék kandiságodat.

Mi engem illet, én is gyakran fészkelek fák oduiba, s nem restellem a fáradságot, ha a választott üreget nem találom elég nagynak, csorromat szerszám

Digitized by Google

gyanánt használni, hogy azt kedvem szerint lakhatóvá s kényelmessé alakítsam. Nem ritkán történik az is, hogy valamelly romban veszek magamnak szállást, vagy fiatal fenyük csúcsain választom lakásomat. — De lakjam bárhol, fészkem csinos kellemes alakja miatt mindig csodáltatik, s engem derék építőmesternek elismernek. Kis palotámat egészen vízmentesen tudom építeni, oltalmazó fedéllel látom el, s lakom belsejét csinos, meleg és puhává diszítem.

A természet dús érzéket oltott belém a házi örömek iránt, azért igazán fájdalmas szomoruságomra válnék, ha egyszer nyolcz tojásnál kevesebb volna fészkemben kiköltení való. Az ég különös kegye gyanánt tekintem, ha tíz tizenkettővel ajándékoztatom meg. A kedves kis fiak elég gondot adnak nekünk szülőiknek. Mégis minden nyáron kétszer végezzük a költés foglalatosságát, s nagyszámu ivadékunk fölötti örömünk feledteti velünk a gondot és fáradságot, melylyet fölnevelésük okozott.

Könnyen gondolhatod, hogy a természet azon intézkedése, miszerint kicsinyeink vakon születnek, igen fájna nekünk, ha derék étvágyuk meg nem győzne bennünket, hogy ők mind a mellett is igen vidámak és jól érzik magukat.

Az első napokban sok gondot ad nekünk szü-

Digitized by Google

löknek hogy annyi férget és rovart összegyüjthessünk, mennyi kis népecskénk nagy ehének lecsillapitására szükséges. De e nagy megeröltetés még sem foszt meg türelmünktől, annál kevesbbé, minthogy fiaink korán kezdik gyakorolni erejöket, s nagy örömünkre már három hetes korukban tökéletesen tudnak repülni.

Csak hat hétig van kölcsönösen szerető szivéinknek megengedve az együttmaradás — akkor a természet törvénye szerint fiaink nagykoruakká lesznek, s elválnak tőlünk, saját életösvényükön járandók.

Mi kis czinkék büszkék vagyunk rá, hogy legszebb tulajdonságaink közösek a madarak királyával, a sassal. Mi is, mint ő, hűk és ragaszkodók vagyunk, s nem választunk, mint más madarak, minden tavaszszal más élettársat vagy társnőt magunknak; a házassági lánczot, mellyet kötünk, csak a halál oldja fel nálunk. Ép olly hűk vagyunk mi lakaink választásában is. Ha az egyszer épitettük s fölszereltük fészket csélcsapságból el nem rontják, az több nyáron át szolgál családunk lakhelyéül.

Tojásaink fehérek, rozsdaszín pettyekkel, s a kék czinkeéitől abban különböznek, hogy az övéiknek csak a vastag végén van néhány petty.

Miután fötulajdonságink néhányát lerajzolám előtted, azt várod, kedves gyermek, hogy, mint illik, fe-

Digitized by Google

dezzem fel árnyoldalainkat is. — Legyen! Lásd, hogy nyilt vagyok, s épen nem akarom a bününkül fölrótt kerti tolvajságot szépíteni vagy egészen mellőzni. Kinek jó lelkismerete van, mint nekem, az a legszigorubb biró előtt is bátran megáll. Azért el fogom mondani, mit, s miért teszek.

Hogy a méhekkel háboruskodom, az nem annyira gonosz szivemben, mint inkább természetemben fekszik. A belső ösztön, mellyet az belém ültetett, vonz a méhkasok közelébe, ott utánok leskődöm, mint viszont én utánam leskődik ellenségem, s ha látom, azok a fürge izék mint csókolódnak a kert virágaival, még mielőtt magam is akarnám, utánok kell kapnom, s őket csupa gyöngédségből lenyelnem. Csaknem épen igy áll a dolog a különféle kerti növényekkel is, névszerint a czukorborsóval, mellynek hüvelye olly könynyen szétválik, s mellynek szeme nekem olly igen jól izlik.

Ezen vallomás után alig kétkedem, hogy lesz a tömeg között elég igazságtalanul vélekedő, ki engem tolvajsággal fog vádolni; — de te, kedves fiucskám, kevesbbé fogsz bünösnek mondani, ha bizonyossá teszlek, hogy nekünk apák s anyáknak ezen apró nyalánkság mellett is gyakran igen nehéz nagyszámu családunkat táplálni. Aztán mindenik czinke, ki kerted-

Digitized by Google

ben tartózkodik, tizszeresen visszatéríti azon kárt, mellyet nektek nyalánkoskodásával okoz.

Nincs egyetlenegy, habár mégolly kicsiny rovar is, mi figyelmünket elkerülné, vegye bár lakását a fa héjában, vagy annak bimbajában, vagy a levelek közt, szemünk élét ki nem kerüli. Sőt még az épületgerendák szöghelyeit, az istállók, színek, csűrök zigzugait is fölkutatjuk, s a mi eleven bennük mozog, azt kiirtjuk. Mi vagyunk azok, kik a káposztapillék hernyóit a csűrök hasadékaiból kiszedjük, s a lárvákat, mellyek a fák héjai alatt feküsznek, mi ássuk és csipegetjük ki orrainkkal. Fáradhatlanul átfürkészünk minden helyet, hol valamelly féreg mutatkozhatik, s meggátoljuk, kiirtása által, hogy a kis rovar, mellyet meg sem látsz, nyári vetéseidet, mellyekben szemed gyönyörködik, el ne rontsa.

Ugy látszhatnék előtted, mintha én a sok vándormadár érdemét kisebbítni akarnám, saját erényeink kiemelése által. De ne ismerj félre — ollyasmi nekem, ki csak igazságot igénylek, sohasem juthat eszembe — mégis kérlek, ne feledd, hogy míg ők melegebb tartományokba sietnek, csupán én vagyok tovább hat hónapnál egyedüli védelmezője a számtalan férgek ellen gyümölcsfáitok és bokraitoknak.

Ki tudja mindnyájatok közt, mellyik bimbóba rak-

Digitized by Google

Digitized by Google

A hosszufarku czinke.

Digitized by Google

ja tojásait a pillangó, mig a kedveske nyári dalnokok távol országokban kellemesen mulatoznak? Mi lenne bimbóitok s virágaitokból, ha én gondosan nem őrködném, hogy a pillangó tojásai ki ne keljenek, s a fiatal hernyó elő ne bujjon.

Most kedves fiu, mind hivatalunk mind rendeltetésünk felől értesítve vagy. Tudod hogy én vagyok, ki ősztől tavaszig fáitok s kerti növényeiteket védi s növényeiteknek magbóli fölcsirázását elősegíti, azokat a pusztító rovaroktól megóván.

Az emberek hálátlanok, nekik nem jut eszükbe, sőt legtöbben nem is tudják, a nyár pompája s dicsőségéből milly sok a mi müvünk. De te, kis barátom, már tudod, s kedves ajkaidról bizonyosan az istenveledet egy barátságos éljen fogja megelőzni!

A hosszufarku czinke.

Kedves fiucska! bizonyosan lesz még néhány perczed számomra, s nem veszed rosz neven, ha magam egyetmást elmondok neked magamról s életemről.

Digitized by Google

Csacska nénémasszonynak tetszett egész nemünk életirójául föllépni. Hadd beszélt legyen, minthogy már az egész czinkenem' élén áll, magáról és a kis kékczinkéről; én föntartom rendkivüli személyességem jogát, s nem türöm, hogy a nagy és kis czinkékkel egy osztályba hányjanak.

Ugy gondolom, hogy a négy hüvelyk hosszu fark, mellyet nekem a természet adott, valamint a félig fölálló tollak fejemen, mellyeket korona gyanánt viselek, jogos igényt adnak nekem kitüntetésre, ha arra tollazatom szine magában nem képesít is, noha azt alig lehetne izlésteljesben választani s rendezni, mint az nálam történt. Gondold magadnak fejecském, mellem s altestemet, gyöngéd fehér hátamat fényes fekete színével, hosszu farkamat pedig mindkét színből összetéve, s az egészet csak kevés halványvörössel keverve, mintegy hogy annak egyformaságát elvegye, vagy a gyöngén fehéret még inkább kiemelje.

Szokásaim is épen ugy megkülönböztetnek más madaraktól, mint külsőm, — azok okai, hogy nem igen tudok az emberekkel megbarátkozni. Aztán csak megvallom neked titokban, azon félelem, hogy főékességemben, farkamban kárt tesznek, az emberekkeli minden érintkezéstől aggályosan reszketni késztet, — mert tudnod kell, hogy a hosszu farktollak az alig két

Digitized by Google

és fél hüvelyknyi testtel olly lazán függnek össze, hogy a legkisebb megérintésre is azon kézben maradnak, melly hozzájok nyul. Ez, meg azon életelv, hogy csupán kötelességemnek akarok élni, okozzák, hogy egész nap vagy egy bokorban, vagy élőfán vadászgatok mindennemü rovarokat. A gyermekek előtt, kik ismernek, nemcsak igen kedves, hanem nevezetes tünemény is vagyok, ők neveztek engem póznamadárnak, hosszu hanzlinak, bizonyosan hosszu farkam miatt. A könnyü lebbenést, mit egyik ágról másikra teszek, igen mulatságosnak találják.

Azon nagy vonzalomról, mellyel egymás iránt viseltetünk, már szólott neked a pergő nyelvü néném-asszony; azért még csak azt említem meg, hogy mi fiainkat a költés idejétől a legközelebbi tavaszig mindig magunknál tartjuk, s ekkép gyakran tizennégy hosszu fark csóvál és seper körültünk. Gondolhatod minő látvány e szoros együttlét a szemlélőnek.

Fészkem alkotása csodálatát vívja ki mindenkinek, ki azt megtekinti. Csaknem fölöslegesnek gondolom, annak utánozhatlan sajátságairól szólani, miután több tudósok vastag könyvekben rajzolák azt a világnak, mint a madarak legnevezetesb épitésmódjainak egyikét. Hogy azonban megjutalmazzalak, azon figyelemért, mellyel eddig szavaimat hallgatád, fészkem egy

Digitized by Google

másolatképét magammal hoztam. Nézegesd meg jól mindenfelől, mig én magyarázatát fogom neked elmondani.

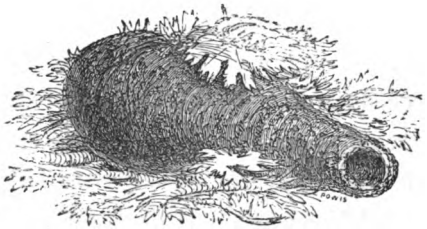

Látod, hogy az egész egy zacskóhoz hasonlít, könnyü s tetszö alaku, de rátekintve sohasem gondolhatnád, mennyi fáradságomba került, hogy a külön nemü anyagszereket összehordjam, mellyekre épitésénél szükségem van. Fűz- és nyírgyapotot, füszárat és rostokat, a pókháló finom szálait, valamint egy részét saját legpuhább tollaimnak, müvészileg össze tudom keverni, s belölök nemcsak csinos, hanem meleg, kényelmes lakot is alakitok magam és enyéimnek, s takaros, csodálatraméltó épitményt idegen szem számára. Hogy e fáradságos épités nekem és hímecskémnek egy egész hónapig dolgot ad, könnyen elhiheted.

Magyar- Lengyel- és Oroszország több vidékein szeretnek bennünket e szép és fáradságosan rakott

Digitized by Google

fészkünktől megfosztani, minthogy torokfájásban csalhatlan gyógyszernek tartják azt.

Ezen fészkeinken rendszerint csak egy nyílás van; néha azonban kedvünk kerekedik eltérni a közszabálytól, s palotánkat mintegy ki- s bejáróval ellátni, akkor aztán megtörténik, hogy egyik nyilaton a a nőstényke, másikon a hím' feje kandikál ki. Kiváncsi kereső tíz, tizenkét, sőt tizenöt tojást is, mellyek alig nagyobbak mint egy jó nagyszem borsó, találhatna fészkünk belsejében a puha meleg tollacskákban eltemetve. Mi azokat nagy gonddal őrizzük, s legboldogabbaknak érezzük magunkat, ha kicsinyeink kikeltek, ámbár felnövésük fészkünket számukra átengedni kényszerít. E kényszert a szülői vonzalom rója ránk. A kedves fölneveltek nem vesztenek bennünket szem elől, mig az ősz ismét közelebb érületbe hoz egymással, s szülők és gyermekek összeszorulva lakunk egy s ugyanazon faágon.

Minden egyebet, mit még mondhatnék, alkalmasint elmondott már nénémasszony, az ő szokott böbeszédü modorában szélesen hosszasan, azért csak egyetlenegy megjegyzést hadd tegyek még.

Én nemcsak szebb vagyok mint ő, hanem engem senki sem vádolhat kerti tolvajsággal, minthogy én egyátalában csak férgek és rovarokból élek. A tél

Digitized by Google

ránk hosszufarku czinkékre igen veszedelmes évszak. Gyakran a legjobb akarattal sem vagyunk képesek magunkat szigora ellen védeni. Fájdalom elég gyakran megtörténik, hogy egy kemény hideg éj egész családra halált hoz. Meredten, megfagyva, élettelenül ülünk ollyankor, szülők és gyermekek, még halálunkban is egyesülve, szorosan egymás mellett az ágon! Szomoru gondolat!

A szigoru hidegtöli félelem miatt csak a tartományok melegebb részeit szoktuk felkeresni, s szivesen látjuk, ha nedves, puha földet, hervadt levelektől borítva találunk.

Ha valaha olly vidéken járnál, bizonyos lehetsz benne, hogy ott velünk is találkozni fognál, s örömemre fog szolgálni, ott megmutathatnom, milly gyors és fürge kis madár vagyok én.

A sárga sas.

Ej, kedves kis fiucskám, kivánatod merész! Hogyan, én minden madarak királya! én a legmagasb

Digitized by Google

A' sárga sas.

Digitized by Google

Digitized by Google

légkör kevély lakója, én lebocsátkozzam magas felhölakomból, hogy egy gyermek tudvágyának eleget tegyek?

Koránsem kerülé ki figyelmem, mint követsz már régóta szemeddel, mint pillantál utánam csodálattal eltelve, s mint szerettél volna röptemben követni, ha a nap el nem vakított, s a nagy távolság azt neked lehetlenné nem tette volna. Ha okos szemeidre tekintek, s meggondolom, hogy királyi méltóságomat meg nem sértem, ha tudvágyadat kielégítem, akaratlanul is emelkedni kezdenek szárnyaim, és letekintek a meredek tengeri sziklák párkányira, hol egy helyecskét veszek észre, melly kettőnknek alkalmas összejöveteli hely leszen. Ha oda jöni kedved van, ott közelről megnézegethetsz, s kivánt felvilágosítást kaphatsz rólam és rokonimról.

Ne félj édes gyermekem, hogy erős szárnycsattogásimmal megijesztelek. Egész fenségemben akarom szemeid előtt a léget átevezni, s ama völgy fölött lebegni — de közeledbe érkezve büszkén és nemesen lépek elédbe, mint nagylelkü szívhez illik, midön az a gyöngédhez közeledik.

Most tekints meg, gyermekem, s valld meg, hogy csodálatodra érdemes vagyok. Láttál lebegni magasan a levegőben, hol semmi nyil, semmi golyó el nem ér.

Digitized by Google

Hatalmam nagy és felséges, melly minden ellenséges üldözéssel daczolni képes; biztosan és merészen emelkedik röptem föl a legtávolabb felhökig, s a napnak ragyogó sugáraiban fördöm.

De a milly méltóságos lényem a nyugalom illy óráiban, ép olly iszonyu, ha valamelly állattal harczba szállok. Gyakran kétezer lábnyi magasság választ el ohajtott tárgyamtól, de nekem elég öt kiszemelnem, hogy birásában bizonyos legyek. Ha látni akarod erőm s ügyességem próbáját, s igen lágy gyermekszíved nincs, tehát vedd jól szemügyre alakomat, s nézd mint emelkedem föl bizonyos pontig, mellyet csak szemed beláthat, — most fordítsd láterőd amott azon nyulra, s nézd mint bujik félénken egyik rejtzugból a másikba. Öt választom martalékomul, s egy pillanatban oda élete. A villámsugár sebességével csapok le rá, körmeim egyetlenegy csapása elég öt elkábítni s tüdeje lélekzetét elfojtani. Látod, élete elszállt — most gyorsan fiaim fészkébe fogom öt szállítni. Mielött bámulásodból magadhoz térsz, már visszatértem, hogy folytassam ismertetésemet.

Az én szirtlakom sokkal magasb, semhogy valaha fölfedezhetnéd, ha még olly ügyes kúszó, mászó vagy is. Bölcs elővigyázattal választok magamnak egy üreget meredek sziklacsúcson, mellyet emberi láb meg-

Digitized by Google

mászni soha nem képes, minthogy a kopasz falak többnyire meredeken nyulnak le a feneketlen mélységbe, mellynek határát egy folyam tompa rémletes zugása jeleli. Élő lény nem lélekzik közelünkben, s ha a vihar jaj ordítása nem zúgja körül sziklafészkünket, ugy mély halgatás uralg körültünk, mi miatt előtted talán a mi lakunk örömtelennek, szomorúnak tetszenék. Előttem pedig az egy kedves, régi boldog haza. A szikla, mellyet magamnak választék — az én világom, — de ne gondold, hogy ügyességünk azt eredeti durvaságában hagyja. Mi is, mint más madarak, kényelmes lakot épitünk magunknak, csakhogy természetesen minden nagyobbított arány szerint történik, s ha ama parányi pacsirták és fecskék szalmaszálat használnak lakaik alapjául, mi jókora vesszőket, többnyire fiatal fákat, mellyeket gyökestől kitépünk s lelevelezünk, hordunk össze, s azokból alkotunk a magunk módja szerint szabályszerűn egy szilárd, száraz talapot, melylyet mohhal, kákával és fűvel befedünk, s belőlük mintegy meleg szőnyeget alakítunk.

Igy az üregben védve vagyunk a tél' fagya s jege, a vihar dühös zugása, valamint a forró déli nap égető sugárai ellen is; mert ámbár mi, előnyképen sok más teremtmények fölött, a hideg és meleg legmagasb fokait el tudjuk tűrni, a nélkül hogy az ártana,

Digitized by Google

mégis szeretjük a mindkét tulság ellen védő fészket gyönge fiaink végett, kik csak hosszasb növekedés után kapnak miénkhez hasonló erőre.

Mint látom, csak megoszlott figyelemmel hallgatsz rám, szemed elvonja rólam tekintetét, s fölemeli a messze magasba. — Az ott nőstényem, ki fölöttem lebeg; — szaváról ismerek rá, ámbár nem láthatom, — mert bármilly éles látásu is szemem, bármilly jól áll is a világos arany gyürü a sötét szemcsillagok körül, mégsem tudok vele magam fölött a magasba tekinteni, mert abban gátol az előfüggöny, mellyet a természet erős szemhéjaimból mintegy a nap vakító fénye elleni ernyőül alkotott. Lásd ebből: hogy bármilly erős s hatalmas vagyok is, bármilly átható s merész is látásom, ha a magasból tekintek le a mélységbe, mégis a legkisebb s leggyöngébb teremtmény is biztosságban van megtámadásom előtt, mihelyt fölöttem van. Igy tudá a természet az én hatalmam is korlátok közé szorítni, ezzel újabb bizonyságát adván, hogy minden mulandó és fékezhető, s csupán egyedül ő hat és müködik mindig újan örökké ifjan.

Ajkid, ugy hiszem, ezt susogják: „fejts meg nekem, te sziklaüregek királya, legalább egy lapot a természet nagy könyvéből! Mindkettőnket egy jó

Digitized by Google

hatalmas Isten teremtett, s valamint én előmbe azt tűzte, hogy barátságos földjének síma fölületén járjak, neked meg fönn a magas légben szabta ki utadat. Engedd, midőn magaddal ama fensőbb regiókba fölvezetsz, hogy nekem csodáit magyarázd, őt újonnan bámulnom, nagyságát imádnom! Ez volt czélja jöttemnek; kérni akartalak, pompás, fenséges madár, hogy beszéld el történetedet, hogy még később éveimben is örömmel emlékezzem a komoly sasra, ki durva sziklafészkéről leszállott, hogy előttem életpályáját leleplezze, mint ő előtte a kis éneklő pacsirta, a takaros, fürge czinke tevék."

Szives örömmel teljesítem egy olly jó, tanulnivágyó gyermek kérelmét, mint te vagy!

Tehát figyelj rám.

Én szülőim szirtlakában, meredek, szédítő sziklamagasságon születtem. A tenger tompa zugása csak erős viharokkor hangzott föl, mennydörgésként ordítva, hozzánk, mintha kényúri haragjában a nyögő fákat, mellyek a tulpartot diszíték, nyugalomra intette volna, ha azok bőszen rázák lombdús koronáikat. Vad, nagyszerü természet környezett, s ifju keblembe is a szabadság és benső erő érzelmét ülteté. Szülőim egy szép nemes saspár valának. Ámbár életem folytában alkalmam volt fajam közöl sokakat is-

Digitized by Google

merni, mégis soha többé nem láttam olly hatalmas, nagy sast, mint anyám volt. Olly testtel bírva, mellynek hossza negyedfél lábat tön, szélessége jobb szárnya hegyitől bal szárnya hegyeig tiz egész lábat tett. Atyám valamivel kisebb volt; de mind ő, mind anyám csontjaik és körmeik nagysága s ereje miatt fölöttébb nevezetesek valának.

Mennyi ideje laktak már szülőim fellegvárukban, mielőtt engem nekik adott az ég, nem tudom; de föltehetem, hogy legalább is ötven esztendeig, s nem egy nemes pár került ki onnan, hogy közel vagy távol új lakot építsen magának. Azon időben, midőn én és nőstényem kiköltettünk, anyám három tojást rakott a fészekbe, de ugy látszék, mintha csak kettőnknek kellett volna a tojásokból kikelnünk; nem emlékezem, hogy még egy harmadik gyermekkori társamat láttam volna.

Első ruházatunk puha, sárgás pehelyből állott, melly lassankint tollá változott. Azonban három vagy négy esztendő kellett rá, mig tollazatunk szülőinkhez hasonlóvá lett. Engem ugy tekinthetsz mint anyám hű képmását, ugyanazon gazdag aranyfényü barna szín ékesít most engem, mi őt egykor. Az erős tagok, bátor, szabad mozdulatok is sajátaim ugy, mint neki voltak.

Digitized by Google

Valóban fölötte okosan tevéd, kedves fiam, hogy ide jöttél, engem egészen szabad, bátor lényemben látandó. Csak mint a lég szabad királya jelenik meg a sas egész szépsége s méltóságában. Mi mások mozdulatai s kifejezése a dicső sasnak, ha mint szomoru fogoly, állatseregletben, mutogattatik.

Az a miatti bú, hogy szabadságát el kelle vesztenie, szomoru, közönyös, sőt ostoba kinézést ad neki. S ha valaha egy illy bebörtönözött madarat megpillantanál, az én merész bátorságomra, gyors, erős mozdulataimra visszaemlékeznél, bizonyosan te is mint én, szivedből fájlalnád, hogy az emberi nyereségvágy a legnemesebb, legszebb madarat illy nyomoru képpé alacsoníthatja.

Erős tollazatunkat a vihar, mellyel versenyt röpülünk, bizonynyal erősíti; a gondolat hazánkra, fiainkra, kölcsönözi szemeinknek azon elevenítő tüzet, melly a munkás szellemnek hirdetője. A szabadság érzete a korlátlan ürben, annak tudata, hogy minden nekünk tetsző martalékot megragadhatunk s legyőzhetünk: ezek azok, mellyek fenséges tulajdoninkat igazán előtüntetik, s bennünket minden tollas teremtmények királyává jelölnek, kinek nagyságáról egy szegény fogoly a vasrudak mögött soha nem képes világos fogalmat nyujtani.

Digitized by Google

Semmi sem hasonlítható azon szeretet és gondosághoz, mellyel szülőink gyermekségünkben ápoltanak. Az első évben alig mozdult a jó anya oldalunk mellől, míg apánk fáradhatlanúl zsákmányra lesett, azt megejté, s tápszerünkül fészkünkbe hordá. Később anyánk is kiséré őt kirándulásaiban, vagy egyedül vállalá magára a vadászat fáradságát, hogy hímjének egy kis nyugalmat engedjen. A jó anya! a milly gyöngéd szeretettel viseltetett irántunk, olly hű vala hímje iránt, ki azonban hasonló érzelmekkel is viszonzá e szerető ragaszkodását.

Tökéletesen biztosak levén minden veszélytől, sohasem féltünk egyedül maradni a fészekben; soha nem álmodván azon lehetőségről, hogy szülőinket, míg mi otthon édes nyugalomban pihentünk, valami szerencsétlenség érhetné. Rendkivüli volt örömérzetünk, ha szárnyaiknak távol csattogását hallottuk, s őket nem sokára visszatérni láttuk. Ámbár nem egy év telt el azon idő óta, mégis a visszaemlékezés gyermekkorom boldog napjaira még most is legtisztább örömet okoz nekem.

Saját tapasztalásom, s azon észrevétel, hogy gyermekeim is ugy voltak mint én, megerősített azon hiedelmemben, hogy a sas csak ereje növekedtével nyeri bátorságának is növekedését, s fiatal korában

Digitized by Google

félénk teremtmény, minélfogva anyánk aggodalma, hogy távolléte alatt talán fészkünket elhagyhatnók, egészen fölösleges volt.

A gondtalan, nyugodt élet tetszik nekünk. Szükségtől nem kellett tartanunk, minthogy éléstárunk mindig tele volt a legszebb vaddal, és mindennemü szárnyasok, gyönge bárányok s izes sültekkel. A bátorság csak apródonkint kezde csirázni keblünkben; még nem ismertük azon fenséges kéjt, a messze határtalan térben, völgyek hegyek és folyamak fölött lebegve szállani; igy elégülten ültünk a szülői szirtlakban, s apánk és anyánkat hagytuk szükségeinkről gondoskodni.

De ismét elmult a nyár, és gyorsan követé az ősz; a napok folyvást rövidebbek, a hideg, zuzos szélvészek gyakoriabbak lőnek; szülőink tudták, hogy a tél beálló félben van, s tekintetük gyakran aggálylyal pihent rajtunk, mig lassan igy hallók öket susogni: itt az ideje, kivezetni bennünket a világba, minthogy a szigoru télen át nekik maguknak lehetetlen volna bennünket elegendő táplálékkal ellátni.

Milly hatalmasan dobogtak sziveink félelem, várakozás ,újságvágy és öröm miatt, midőn ezt hallók!

Egyszerre ugy tetszett nekem, mintha szépen szabadon, s akadály nélkül tudnék repülni oda, hova

Digitized by Google

akarok. — Ezen gondolat mindinkább s inkább eltölte lovagi bátorsággal. A büszkeség, saját erőmre bízni magamat, minden tartózkodó tétovázást számüzött, s midőn néhány nap mulva a szülők elhatárzák, nekünk a világ pompáját megmutatni, vidáman kész valék őket követni.

Azonban sok egészen másképt történt, mint én gyermeki eszemmel gondolám, és ámbár nem egy év tünt el, amaz első röpülés óta, emléke még most is elevenen él bennem.

Borzadás érzelme futott át, a mint különben olly gyöngéd anyám hatalmas karmaival megragadott, hogy az otthonos, bizalmas fészekből kiczepeljen. Szorongva kapaszkodám erősen a sziklába, de anyám, sokkal erősebb levén nálamnál, erőszakkal letaszított, hogy iszonyu rémület kapott meg, s érzékim eltüntek. Nehány pillanat mulva mégis ismét összeszedém magam — mellem teleszivám fris életkedvvel, s szemeimet bátran fel merém nyitni. Gondold végtelen örömemet, kedves fiu, a mint a légben lebegve anyám hátán találám magamat; ismét tapasztalám gyöngéd szeretetét, s szégyenkezve kelle megvallanom, hogy vétkeztem, midőn a mindent föláldozó szeretetébeni kétkedésnek csak egy pillanatra is helyet engedhettem szivemben.

Kihurczolt a fészekből s letaszított a szikláról,

Digitized by Google

mert jövendő javam ugy kivánta, de elhagyni nem akart! Azt sohasem tette volna, — azért gyorsan mint villám vágta magát utánam, vigyázva alám kerekedett, s igy támogatá első röpülésemet, széles, erős szárnyaival gátolván lezuhanásomat.

A tiszta, erős lég jótékonyan hatott rám, s annál inkább emelé bátorságomat, minthogy látám, milly büszkén s biztosan hasítá anyám a végetlen messzeségü légkört. A törekvés, hozzá hasonlítani, azon pillanatban kelt bennem, a mint, valószinűleg hogy erőm próbára tegye, alólam elsuhant.

Tüstént elhatározám magamban, hogy őseimhez méltó leendek. Kifeszítém szárnyaimat, s nem kissé örvendetes meglepetéssel érzém, hogy sokkal erősebb vagyok, mint magam is vártam vala. Mielőtt az esipirulat rózsaszinbe szegé a láthatárt, én és társam nevezhetlen gyönyört élvezénk ifjui erőnk kisértgetésében. Alig lesz szükséges megemlítenem, hogy atyám második gyermekét ugyanakkor hasonló módon vezeté be a világba, mint azt anyám velem tevé. Ha szemünk nem bírt is gyakorlattal a prédát gyorsan meglesni, ha röptünk biztos nem volt is, szülőink mégis magunk viseletéből látták, hogy tökéletesen képesek leszünk, magunkat eltartani. Rövid ide s tova keringés után még egy gyöngéd bucsúpillantást vété-

Digitized by Google

nek utánunk a jó szülök, fölszállottak a drága fészek felé, egészen magunkra hagyván, saját tűzhelyet építeni, a hol és a hogyan magunk legjobbnak tartjuk.

Rövid de sebes utazás után e vidékre értünk, utunkban nem egy sokatigérő helyre bukkanánk, de a legjobb helyeket öregebb társak által már mindenütt elfoglaltatva lelök, s nem lehete gondolni, hogy azok hajlandók legyenek, nekünk fiatal utasoknak átengedni kényelmes lakaikat. E közben elérkezénk ide, e hely megtetszett, s még eddig nem bántuk meg, hogy itt építettük meg fészkünket. Milly igézőnek találtuk a vidéket, tavaszfénytől megvilágítva! Milly kellemes és vidámnak a nyarat! Hiszen minden évszak új örömet, új élveket szerez a háladatos, érző szívnek. Röpülve tüntek az évek, s csupán gyermekeink nagy száma, kik minden évben kettővel szaporodtanak, emlékeztetett engem és nőcskémet korunk előhaladtára.

Igy uralkodunk háborítlanul, biztos nyugalomban és békességben, már száz éve mint urai e hegyek, völgyek és öblöknek, s szemeimet még mind ifjui tisztaságuaknak, szárnyaim erejét hatalmasnak s gyengítlennek fogod találni. Kérded, kis fiucska,

Digitized by Google

nem unalmas-e, mindig egy s ugyanazon helyen élni, s egy azon társaságra korlátozva lenni?

Illyes nézeteket gyakran a könnyelmü kis vándormadaraktól is hallani, kik minden évszakban nem csak országukat, hanem társnöiket is változtatják. Neked, kinél még minden tapasztalat hiányzik, neked, ki kérdéseidet csupán gyermeki szívből teszed, melly fiatal tulkedvében szeret egy tárgyról másra röpkedni — neked felelni fogok rá. Azon apró kotnyeleseknek, kik elég szemtelenek, bennünket morgó medvéknek csufolni, szót sem felelek, méltóságom nem engedvén meg, illy csekély teremtményekkel szóbeszédbe állanom. Egész boszum abban áll, hogy fajom iránt tiszteletet ügyekszem beléjök oltani, zugó szárnycsattogással keringvén fölöttük. O, látnád csak, fiucska, milly hirtelen és remegve szétszaladnak a kis csacskák, közeledtemkor — mint futnak jobbra balra, előre hátra, s rejtőznek alig észrevehető lyukakba, most már puszta tekintetem is félelem és rettegéssel tölti el őket. — Hasonlítnak ők a mérges rágalmazóhoz — minők köztetek emberek közt, hír szerint sokan vannak — kik csak az érintettek távollétében hallatják sziszegésüket, de azok jelenlétében megszólalni rettegnek.

De mint mondám, neked felelni fogok, még

Digitized by Google

pedig hogy teljes megyőződésemből bizonyossá tegyelek, miszerint mi boldogoknak érezzük magunkat rendeltetésünkben. — Természettől komolyak levén, mint már mondám, sem csapodárság sem állhatlanságnak alávetve nem vagyunk. Mit az ég részünkül adott, az a hosszasb bírás által csak becsesb lesz előttünk. A haza, a szirtlak, társaink — e három tárgyért ver szivünk hű ragaszkodással éltünk fogytáig. Gyermekeinket gyöngéden szeretjük, de mivel tudjuk, hogy rendeltetésök elszólítja őket tőlünk, valamint minket szülőink mellől elszólított, nyugodtan viseljük a tőlök elválást, mint olly valamit, mi a természet törvényei szerint másképp nem lehet.

Sokkal fájdalmasabb volna azon gondolat, hogy élettársunktól netán elszakadhatnánk, ha azt azon tudat, hogy együtt születtünk, s következőleg igen valószinűleg egyszerre is fogunk meghalni, el nem fojtaná. Aztán a természet együttlétünket olly szorosan egybefűzé, mint látszik, hogy mihelyt a halál kettőnk egyikét elszólítja, az életbenmaradtnak életerejét is könyörülve megtöri, hogy őt hosszu kinteljes fájdalomtól megkimélje, s őt nem sokára utána küldi az előre költözöttnek.

Valóban a sas hűsége és békeszeretete sokszor például szolgálhatna az embereknek.

Digitized by Google

Ti, kik olly sok szépet összecsevegtek a földi élet koszorujának legbecsesb virágairól, a barátság és szerelemről, — hányszor nem zavarjátok egyenetlenség, házsártosság és könnyelmüség által a legfensöbb boldogság gyöngéd bimbóit, s visszavonás által kiirtjátok érzelmeitek legnemesb magvait. — Jertek hozzánk! Lássátok házi békes életünket, megelégedésünket a ránk mért sorssal, állhatatosságunkat a szerelemben, változhatlan hűségünket — és piruljatok, hogy ti, kiket a teremtő értelemmel áldott meg, a legnemesb tulajdonokban egy madártól fölülmulni hagyjátok magatokat. — És most jó gyermek, miután olly sokat mondtam neked, váljunk el barátságosan. Ha nagyobb, korosabb, okosabb leszesz, ha egykor férfivá érsz, és a körülmények e vidékre visszahoznak, — fölküldöd pillanatod ama magasságba, hol fészkem van, s a két barátságos sast nem látod többé: áldozz nekik egy baráti gondolatot; gondold, hogy haláluk öseikhez szólítá őket, s hirdesd azoknak kik hallani akarják: hogy itt egy boldog, hű házaspár élt, kiknek az egyesség, szeretet és elégedés a durva sziklát is paradicsommá tevé.

Digitized by Google

A tengeri sas.

Légy üdvöz a tengerparton, kedves kis barátom! Ohajtásod velem személyesen megismerkedni, igen hizelgő rám nézve, s hogy megmutassam, mennyire becsülöm azon figyelmet, hogy fölkerestél, fajom felől annyit fogok neked beszélni, mennyit csak róla tudok.

Királyi rokonom, a sárga sas, igen barátságosan fogadott, s királyi méltósága daczára, lebocsátkozó jósággal mind életmódját mind sajátságait lerajzolá előtted. Mi egy illy kedves látogató iránti udvariásságot illeti, bizonyosan nem fogok mögötte hátramaradni, s ha ő elbeszélése által nagyságának csodálására ragadott, én meg vagyok győződve, hogy közelebbi ismeretség után nem fogod tőlem becsülésed megtagadni.

A tengeri sasok hazája az északi tengerpartok. De gazdag törzsökök vannak fajunkból Amerikában is,

Digitized by Google

A tengeri sas.

Digitized by Google

Digitized by Google

s alig tudnám bizonyossággal megmondani, vajjon ükőseink nem azon távol világrészből származtak-e, s mi angol és skót kivándorlottaknak lennénk nevezendők, vagy amerikai testvéreink érdemlik ez elnevezést. — Annyi azonban bizonyos, hogy egymáshoz tökéletesen hasonlitunk, s igy egy magból származtunk.

Nagyságra hasonlítunk a sárga sashoz. Szárnyunk és csorrunk a sólyoméhoz hasonló alaku, hajlott, igen kemény és erős. Karmaink rövidek és erősek, egészen azon czélra alkotvák, mellynek megfelelniök kell. Tekintsd meg őket jól, s nézd mint görbülnek előre és befelé.

Könnyen hátra is fordíthatjuk őket, hogy a sikamlós halakat, mellyek táplánkul szolgálnak, megragadhassuk.

Bizonyosan vetted már észre más vízimadarakon, mint zuhannak le hanyathomlok a magasból a hullámzó tengerhabokra, csorraikkal megragadni prédájokat. Mi tengeri sasok minden többi madaraktól azáltal különböztetjük meg magunkat, hogy büszke nyakunkat sohasem hozzuk érintkezésbe a vizes elemmel, hanem a zsákmányt erős karmainkkal ragadjuk, tartjuk meg és viszszük el.

De azért ne hidd, hogy csupán a tenger nyujtja

Digitized by Google

táplánkat; tavak és folyókban is keressük azt. Azonban, ha legszebb fényünkben akarsz látni bennünket, akkor tengeri vadászataimon kell engem kisérned.

Mindenesetre csodálatosnak látszik a sárga sas merész röpülése, s hatalmas lecsapása a kipéczézett martalékra; de az ő büszke szárnyalása még sem éri el a miénknek sebességét. Kétszáz lábnyira s gyakran még magasabban tartózkodunk lebegve a zugó hullámok fölött, s bocsátjuk élesen fürkésző pillantatinkat alá a mélységbe; ha szemünk zsákmánynak való tárgyat vesz észre, egy perczig a szédítő magasságban keringünk, s aztán a leggyorsabb villámsebességével lecsapunk a megragadandó tárgyra. Bármint zugnak is a tomboló hullámok, a harcz csak egy rövid pillanatig tart, s a hal éles karmaim közt fogva van. Lerázzuk a vizet erős szárnyainkról, fenségesen kiemelkedünk s büszkén s biztosan repülünk prédánkkal a szárazra.

Nem ijedünk vissza, ha több fontos halakra, mint péld. gardára stb kell is vadászatot tartanunk. Azonban mégis megtörtént már rajtam, hogy köztük és köztem kemény csatára került a dolog; nem ritkán sikerült vég erőfeszitésüknek, engem a vizbe lerántani, s csak komoly erőködésem által sikerülhetett végre győzelmem, s hagyhatám el győztesen a csatahelyet.

Digitized by Google

Amerikában a lakosok nagyobb tiszteletben részesítik rokoninkat, mint mi e vidéken részesülünk. Ott szerencsének tartják, ha a tengeri sas valamelly majorságban fészkel, közelléte által megtisztelve érzik magokat az emberek. Bizonyosan valami balhit van vele összekötve, mellyet itt nem ismernek; mert még eddig nem dicsekedhetem, hogy az itteni népességnél hasonló előszeretetre találtam volna. Mi fészkeinket illeti, azok szilárdan és kényelmesen készítvék magunk s kicsinyeink számára. Ha valamelly tó vagy édes víz közelében tartózkodunk, nem ritkán megtörténik, hogy a nád közt egy kiálló sziklacsucson fészkelünk, vagy ha fa van közelben, arra építjük lakunkat. Mi is mint a sárga sasok, vastag veszszőket hordunk össze fészkünk épitéséhez, s nedves nádat, szalmát s nagy csomó szénát használunk, hogy bensejét, kivált fenekét puhává, meleggé tegyük. Tojásaink száma sohasem több mint három vagy négy.

Mint a fiatal sárga sasok, a mi fiaink is csak kényszerítve hagyják el a szülői fészket. Mi csaknem példátlan gyöngédséggel szeretjük őket, a legbensőbb ragaszkodással jutalmaztatunk, s még sem jut eszünkbe a természet törvényét áthágni. — Ha fiaink nagykoruságának ideje elkövetkezik, elbocsátjuk őket, mint szülőink elbocsátottak minket.

Digitized by Google

A kiváncsi emberek vakmerőségét, ha fészkünket megtámadják, vagy annak belsejét kifürkészni akarják, igen keményen büntetjük, vagy egy hatalmas karomcsapással a megtámadó fejére, vagy épen azzal, hogy kivágjuk kiváncsi szemeit.

Itt Angol és Skótországban eléggé biztosak vagyunk veszélyes ellenségektől, de amerikai rokonink igen ki vannak téve a kopasz sas szemtelen rablásainak.

Mihelyt t. i. ez látja, hogy a tengeri sas partra hozza prédáját, tüzesen üldözni kezdi, s üzésével előbb föl nem hagy, mig a tengeri sas fáradtan prédáját el nem ejti. Röptében, és sokkal előbb, mintsem az a vizet érné, kapja azt el a kopasz sas, s a legnagyobb étvágygyal elkölti. Szerencsétlen rokonimnak mit sem használ, hogy ismételt rablások esetében egyesülnek, ellenségük ellen együtt folytatandók a harczot; erőlködéseik nem képesek faját kiirtani, s így az rájok nézve mindig prédavágyó zsarnok marad.

Milly szerencse ránk nézve, hogy e gaz madár távol van tőlünk. A sárga sastól mit sem kell tartanunk, mert az ő táplája a miénktől egészen különbözik, aztán ő soha nem eszik meg ollyat, mit nem ő fogott és ölt meg.

Digitized by Google

Digitized by Google

A vetö varju.

Digitized by Google

És igy már tudnád, kedves kis barátom, a fő dolgokat a tengeri sasok történetéből. Ha elbeszélésem kellemesen mulattatott, azon szivemből örüln fogok, s remélhetem, hogy néhanéha barátságosan meg fogsz emlékezni a becsületes halászról, ki szópompa nélkül ugyan, de nyiltan és hűn értesített mindenről.

A vető varju.

Legszebb jó napot, édes kedves barátom! Ej, minő szerencse rám nézve, hogy látogatásodra méltatsz, miután épen imént a büszke sasokkal társalogtál.

Épen igen vidám kedvemben találsz, s jó kedvvel károgom elődbe *kár kár* üdvezletemet. A márczi szél olly frisen fú a szántóföldeken, s olly vigan fütyüli hozzá nótáját, hogy mi vetővarjuk is szivesen belevágunk dalába, habár az emberek igaztalansága vidám dalunkat izetlen károgásnak csufolja is. Mi ér-

Digitized by Google

zelmeinket egyszerűn nyilvánítjuk, s persze nem tudunk, mint bizonyos emberek, másképp beszélni, mint Isten tudnunk engedte.

Te jó, okos gyermek vagy, s bizonyosan nem jöttél szememre hányni, hogy tulajdonokkal nem birok, mellyekkel más madarak kérkednek. Ha figyelsz, kedves fiu, bizonyosan te is látni fogod, hogy mindenki megkapta a maga részét, mellyel életében sáfárkodhatik, ha azt munkátlanul el nem ássa. Mi vetővarjuk is, kik sem ének sem ragyogó tolldisz által bájolók nem vagyunk, sem hatalom sem nagyság által ki nem tününk, mi örvendünk az osztályrésznek, mellyet a természettől nyerénk, s legjobb erőnk szerint sáfárkodunk azzal, hogy elégedett, boldog életet éljünk, s magunkat más teremtményekkel megkedveltessük.

Mint látom, pillanataidat kiváncsian azon fonott várak felé fordítod, mellyeket, mint lakainkat, mesterségesen, magas fák csucsaira építénk. Talán csodálkozol e várak nagy számán? Tudnod kell, hogy egy valódi vetővarju statusban vagy, mellyet jónak láttunk azon szellős galyazaton megalapítni.

Ma rajtam van a sor, ezen helyen az őrállomást betölteni; ennek köszönhetem azon örömet, hogy veled mulathatok. Tehát tudd meg legelőször is mi-

Digitized by Google

kép én azért állok itt, hogy dolgozó testvéreimet figyelmeztessem, mihelyt valami veszély közeledik feléjük. De minthogy téged békeszeretőnek ismerlek, ám szemléld tetszésed szerint minden mozdulatunkat.

Fészkeink sokkal magasabban állnak, semhogy bensejöket szemügyre vehetnéd, azért mindent egész pontossággal le fogok irni előtted. A külső épitéshez nyir- és kökényfa száraz ágait hordunk össze, melylyeket a választott fa ágai közt rostos gyökerekkel megerősítünk, s olly mesterségesen kötünk össze, hogy azok csinos kosárkák gyanánt néznek ki.

A közönséges varjuk megelégszenek azzal, ha fészkeiket vályogfalakhoz ragaszthatják, mert sokkal restebbek, semhogy a fészekrakáshoz szükséges minden anyagszert összehordanának. Mi vetővarjuk szégyelnők magunkat az illy hanyag építésért; mi munkások és kitünők vagyunk lakaink elkészitésében, s szorgalmunk jutalma csinos, kényelmes és kellemes fészkek.

Pillants most oda, fiatal barátom, azon palotára, mellyet egy ifju meggondolatlan pár amaz ingó vékony ágra épített. Igen kevés ész kell hozzá, átlátni, hogy a fiatal, gyönge ág a fészket nem bírhatja el; az együgyü pár azt még sem vette észre, s gondtalanul épített a csalékony alapra. Azt hiszed, a mi kö-

Digitized by Google

telességünk, őket a veszélyre, melynek magukat kiteszik, figyelmeztetni. Mi mellőzzük a szokást, s jobban szeretjük ifjainkat saját tapasztalásuk által tenni okossá. Ha látják, hogy fáradságukat haszontalan pazarolták el, s munkájokat még egyszer elülről kell kezdeniök, egész életükre megtartják a kapott leczkét, s nem fogják többé vakon s hamarkodva akármellyik eléjök akadó galyat fészekrakásra elválasztani.

Most kérlek, tekints ama fára, s nézd a zajongást, melly ott rokonim közt uralkodik. Hald! mi adott rá okot.

Mi vetővarjuk szigoru törvényeket hoztunk be állodalmunkba, mellyeket egyesek büntetlenül meg nem szeghetnek. Mindamellett is tetszett amaz ábrándozó párnak tőlünk különválni, s némi távolságra tőlünk többiektől lakot alapítni. Ez teljességgel törvény ellen volt, minthogy a tömegtőli különválás csak annak engedtetik meg, ki végkép elszakad statusunktól. De amaz újításvágyó bolondok vakmerően azt akarják állítani, hogy ők hozzánk tartoznak, de szabadságukban kell azért állani, ott letelepedni, hol nekik tetszik. — Illy nagy vétséget a törvények ellen, tűrni nem lehet. — Mi lenne kormányunkból, ha minden szeleburdi saját hajlamát követné, s minden filkónak joga volna a törvényeket gunyolni? Ezért a magas

Digitized by Google

tanács elhatározá; először: hogy fészkük szétromboltassék; másodszor: hogy körünkben újat építsenek, vagy statusunkat elhagyják.

A mint látod, a vita elég hevesen foly a két küzdő párt között, s ép olly kevessé fogta éleslátásodat elkerülni, hogy amaz alacson gondolkodásu ficzkók, kik olly ravaszul elröpülnek az összegyültek háta mögött, nem jóban törik fejöket. Nem szomoru dolog-e, hogy az állatok közt is, mint az emberek közt, vannak rosz teremtmények, kik sietnek társaik szerencsétlenségét hasznukra fordítani? Nézd csak a ravasz tolvajok, mint sietnek, azalatt, mig amott a birák a törvényszegőket itélik, a fészkekből vesszőket lopni, hogy azokat saját építményükhöz használják. De, ne félj, ezen gonosztett is fel fog fedeztetni, s elnyerendi büntetését! A szemfüles felsőség figyelmét nem kerülendi el, hogy az ő fészkeik hamarabb készen lesznek, mint a többieké, kiknek az anyagot messziről kell hordaniok, ez gyanut fog gerjeszteni s végre fölfedni a csalást. A büntetést a rablók el nem kerülik; a törvény, tudom, azt fogja kivánni, hogy tojásaik elszedessenek, mihelyt azokat fészkeikbe rakták. *) Talán csodálkozol a fejed fölötti

*) Hogy a vetővarjuk a tolvajságérti büntetést végrehajtják, azt szemmel látott tanuk bizonyítják. Fordító.

Digitized by Google

nagy és zajos lármán? Lásd, kedves barátom, igy szoktunk mi egymás közt fecsegni, s ez az egyetlen mód, mellyel az unalmas fészeképités alatt az időt kellemesen rövidíthetjük. Ezen időn kivül csupán az anyák szoktak rendesen megszünés nélkül csevegni, hogy a költés ideje alatt unalmukat üzzék, vagy ha a him a táplával igen sokáig kimarad, panaszukat nyilvánítsák.

Mihelyt a hím a távolban mutatkozik, az otthon aggódva váró nő azonnal rövid örömsikoltást hallat, hálásan fogadja az eledelt, mellyet neki hoz, vagy egy dalt károg elébe, s sohasem bocsátja el a nélkül, hogy előbb vele bizalmasan ne csevegne, tőle minden újdonságot meg ne kérdene, vagy neki el ne mondana. E zárbeszéd rendszerint azon biztosítással végződik, hogy a nő örülni fog, ha a költésen tulesik s hímjével együtt örvendhet kicsinyeinek.

Most ismerd meg jó barátainkat is. Nem kerülték ki szemeidet azon madarak, mellyek olly kiváncsian pillantgatnak minden mozdulatunkra. Ezek a seregélyek, igen jó dolgos, csakhogy egy kissé tolakodó teremtmények, kik társaságunkat örömest fölkeresik, s kiket mi ép olly örömest türünk közelünkben. Jó tulajdonaikért igen szeretjük őket, s különösen becsülendőnek találjuk szülői szeretetüket. Már

Digitized by Google

gyakran vettem észre, hogy semmi távolságtól nem iszonyodnak, csakhogy fiaiknak a legjobb táplát szerezhessék, s azért gyakrabban, ollykor száz ötvenszer is kirepülnek fészkükből, hogy egy napi eleségüket beszerezzék.

Minthogy őket csak jó oldalukról ismerjük, képzelheted, mint szomorít, ha látjuk, mint engedik magukat át a társaságban létel hajlamának, s ez által szembeszökő veszélybe rohannak. — Mihelyt egy seregélynek étvágya jő féreg után repülni, azonnal rokonai vagy barátinak egész raja tolakodik hozzá kiséretül, mi által természetesen a lövészetkedvelőknek könnyen található czélul kell szolgálniok.

Rendszerint faodukban fészkelnek, vagy azon kis faházacskákba vonulnak, mellyeket barátságos emberek lakaik közelében a fákra aggatnak. Nem kétlem, hogy már gyakran láttad őket, s a seregélyek eleven élete nem kerülte ki figyelmedet. Ez idén több pár, hogy hozzánk egészen közel legyen, ama fűzekben akar fészkelni; mi azt nem gátoljuk, s ép olly szivesen megengedjük nekik, hogy seregenkint kisérjenek kirándulásunkban, s kedvencz- étkünkből táplálkozzanak.

Kevesbé barátságos lábon állunk rokoninkkal, névszerint a dögvarjukkal, kikkel épen nem ellensé-

Digitized by Google

geskedünk ugyan, de kiknek barátságos károgásu köszöntéseiket csak hidegség s feszességgel viszonozzuk, s ha megtörténik, hogy megszóllításaikat ki nem kerülhetjük, bizonyosan csak egészen közönös dolgok fognak köztünk szóba jöni. Némi bizalmasságra sohasem jutunk egymás közt, minthogy egymástól mind ízlésre, mind szokásainkra nézve különbözünk. —

Nem vonnának-e gyanu alá, hogy mi is dögből élünk mint ők, vagy a szárnyasállatokat megtámadjuk, ha együtt meghitten társalogni látnának? Nem azt hinnék-e, hogy kiszívjuk a tojásokat, mint ők? Lásd, kedves fiu, hogy e gyanut magunkról elhárítsuk, minden módon igyekszünk kikerülni, hogy velünk meghitt lábon álljanak, s ha mégis olly szemtelenül tolakodók, hogy fészkeiket hozzánk közel építik, inkább elhagyjuk a drága hazát, mintsem velük egy társaságban éljünk.

A ködvarju ép olly kevéssé kedves tünemény előttünk, minthogy az is olly tisztátalan állat, mint a dögvarju. De ez mégis, minthogy csak rövid ideig tartózkodik vidékünkön, octoberben jő s tavaszszal már ismét észak felé költözik, kevesebb kellemetlenséget okoz nekünk, mint a dögvarju. Valamivel nagyobb s nehezebb nálunknál, tollazata fekete, fény-

Digitized by Google

telen szürkével vegyítve, holott miénk szénfekete vöröses csillámmal ékesítve.

Most hadd beszéljek még neked, kedves fiu, záradékul valamit a mi legjobb barátinkról — a csókákról. — A seregélyek hozzánk szegődését türjük, mert jobb szivüek vagyunk, semhogy fajunk iránti hajlamukat visszautasítnók, de a csókák iránt valódi őszinte barátsággal viseltetünk.

Mig az elsőbbeknek szivesen megengedjük, hogy kirándulásainkon kisérjenek, s nem veszszük nekik rosz neven, hogy velünk ugyanazon mezőn keresik élelmüket, a csókák mindig szivesen látott kisérőink. Örömest megosztunk velük mindent, s bizonyosan a legnagyobb szomoruságot okozná köztünk, ha barátságos társalgásukat az egész télen át nélkülöznünk kellene. — Szerencsénkre ép itt igen közel van egy hely, hol a csókák örömest laknak.

Minthogy ezen szeretetreméltó barátink a restség és kényelmeskedésnek többet áldoznak, mint mi, azért mintegy törvénynyé tettük magunk közt, hogy reggel öket felköltsük, minthogy mi rendszerint jó korán, első reggelink után repülünk s öket vidor kár kár! szavaink által kisérőkül meghívjuk.

O, látnád csak a kölcsönös szives pillantásokat, ha a reggel összevezet bennünket, hallanád csak a

Digitized by Google

vidám köszöntéseket, a barátságos szóváltásokat! A bizalmas fecsegésnek se vége se hossza, de egész nap zajosan tart, minthogy estig el nem válnak tőlünk, s akkor is előbb bizalmasan s barátságosan fészkeinkig kisérnek.

Az ő szeretetreméltó tulajdonaik, az örömélvezet, mellyet a velük társalgás nyujt, elnézni kényszerítnek azt, hogy mint a dögvarjuk, ők sem igen válogatók ételeikben.

Felötlő lesz előtted, ha mondom, hogy a csókák, ámbár hűn szeretnek bennünket, sohasem választják lakaikat a mi államányunkban. Sem arról meggyőzni őket nem sikerült rábeszélésünknek, milly előnyükre szolgálna, ha ők is, mint mi, a fák csucsaira épitnék fészkeiket. Már igen megszokták a régi kőfalakat, s alig veszik figyelembe, hogy ott nyugalmuk olly gyakran háboríttatik.

Tojásaink bizonyosan meg fognák nyerni tetszésedet; szinük halványzöld, barna pettyekkel; a nőstény négyet ötöt tojik. Ha a fiak eléggé idősek, hogy egyedül maradhassanak, akkor hím és nőstény együtt tápla után repülnek, hogy gyermekeik erős étvágyát kielégíthessék. Száraz forró nyárban gyakran igen nehéz, fiaink nagy ehét csillapítani, minthogy akkor a

Digitized by Google

férgek mélyen bujnak a földbe, s csak nagy nehezen találhatunk reájok.

Jó szivedet bizonyosan el fogná szomorítni, ha látnod kellene, mint röpkedünk aggódva ide s tova, s végre a szükségtől kényszerítve, sáskák s mindennemü rovarokhoz folyamodni kénytelenítettünk, hogy fiainkat éhhaláltól védjük. Ah, illy nehéz időben gyakran az nyujt egyedüli szabadulást, ha az ég harmatos reggellel vigasztal meg. A nap első sugárával kezdődnek kiröppenéseink — ekkor a harmatgiliszták pompás s legjobb reggelit nyujtó eledelül kinálkoznak.

De kétségbeesés fogja el kedélyünket, ha az éj e boldogító harmatot meg nem hozza. Mihez fogjunk ha kicsinyeink szívszaggató kiabálásukat elkezdik? Csodálhatod-e, ha illy szerencsétlenség napjaiban a gazdag burgonyaföldek s fris vetésekhez folyamodunk?

Ha szemtanuja volnál azon számtalan feláldozásoknak, mellyeknek apáink s anyáink alájok vetik magukat, mielőtt ez utósó kétségbeesett eszközhöz nyulnának, akkor bizonyosan védelmezőnkké lennél, ha roszakarók tolvajsággal vádolnak. Átalában jóvéleményt szeretnék felőlünk benned ébreszteni, s azért el nem mulaszthatom, megemlíteni egy szép vonást, melly nekünk vetővarjuknak sajátunk. Ollykor tudniilik megtörténik, hogy valamellyik anya megöletik, mielőtt

Digitized by Google

még fiaik magukat táplálni képesek. Azt hiszed tán, hogy illy szomoru esetben az árvák elhagyatva maradnak? De bizony nem! sőt ellenben nemes versengés támad minden vetővarju anyák közt, e szegény árvákat jól eltartani. Bármilly nehezen essék is, saját fiaikat táplával elegendőleg ellátni, azon árvák mégis a legjobb tápszert kapják, mit csak szerezhetni, s az uralkodó szükség daczára is bőségben és jól élnek.

Hasonló nemesszivüséget gyakorolunk megsebzett testvéreink iránt is. Ha valakit közölünk a vadász' csöve ér, a megsebzettet el nem hagyjuk, mig csak egy szikrácskája van a megmentés reményének. Nemesszivüségünkben gyakran még a legnagyobb veszélynek is kiteszszük magunkat, minthogy a megsértett körül ugrálunk és röpkedünk, hogy őt felbátorítsuk végereje összeszedésére, hogy bennünket a legközelebbi fészekig kövessen, hol bizonyosan a leggyöngédebb ápolásban részesülend. Illy módon sikerült már gyakran egyik másik testvérünk életét megmenteni.

Remélem, kedves gyermek, mikép mindezek után eléggé meggyőződtél a felől, hogy mi egy szorgalmatos, jószivü, társaságos és rendszerető népecske vagyunk. Vedd azt, mit jó tulajdoninkról mondtam, saját magadviselete előképeül, s gondold meg, hogy,

Digitized by Google

Digitized by Google

A gyurgyalag.

Digitized by Google

ha egy kis oktalan madárnak diszére válik, hogy a természettől neki kölcsönzött adományokat jóra fordítja; neked, mint okos, sokkal gazdagabb tulajdonokkal fölékített embernek szent kötelességed tanulékony, engedelmes, jó és jámbornak lenned.

A gyurgyalag.

Mint szeretném előtted, kedves fiucska, dallaim legeslegszebbikét eltrillázni, hogy örömem nagyságát bebizonyítsam, mivel engem és fajomat is vágysz ismerni.

Vajha mindent alaposan elmondhatnék neked! de fájdalom, kis fejecském épen a fődologra, tudniillik a helyes elnevezésre nézve egészen megzavartatott azon sok különféle név által, mellyet részint tudósak, részint nem tudósak rám tukmáltak.

A korodbeli legtöbb fiuk és leányok rendszerint gyurgyalagnak, piripiónak neveznek, míg a tudós parókák nem tudnak megegyezni, hogy a három latin

Digitized by Google

név közöl, mellyen neveznek, mellyik legyen tulajdonkép az igazi.

A nevet ugyan rendszerint mellékdolognak szokás tartani — de én nem ugy vélekedem ám. A név gyakran ujjmutató, pedig nem ritkán az egyetlenegy, arra, hogy mit várjunk attól, ki azt viseli. Azon ohajtást, hogy a világnak nevem által mint vidám dalnok mutattassam be, bizonyosan igen természetesnek fogod találni; s mégis nem lehet nekem rosz neven venni, ha a legszebb névre vágyok, minthogy ismerem dalnoktehetségemet, torokügyességem által magamat is ártatlanul mulatom, s természetes énekemmel titeket embereket is örömest felvidámítlak.

Bizonyosan már elég fi- s nővéremet láttál közelről, s nem lesz újság előtted, hogy én mintegy öt hüvelnyi hosszu vagyok, s tollazatom a legkülönfélébb szinekkel diszeskedik.

Kis hátacskám olajzöld fényü, mig testem alrészét sárga fehér diszíti, melly két oldalt mint tiszta sárga határzott színben lép elő. A csillagó szemek fölött egy halaványsárga csík látható.

Kedvencz tartózkodó helyünkön, az eperbokrok alatt könnyen ráakadhatsz fészkünkre, ámbár a télizöld is, melly olly kellemes kényelemmel kinálkozik, gyakran magához édesget.

Digitized by Google

Az első benyomásokat gyorsan határzottan követve, nem vonakodunk, ha alkalmas helyecskére akadunk, a patakok' partján a nagy fűben fészkelni, vagy egy fa gyökerei alatt építeni lakunkat. Ugyane futó érzelmek határoznak arra is, hogy fészkeink építéséhez az anyagok válogatásában nem igen makacsok vagyunk. — A mi legközelebb van, felhasználjuk, legyen az száraz fű, rostos gyökerek, vagy apró fahánccsok, mellyeket a könyörületes kertész számunkra elhagyogat. Mi mindennek hasznát tudjuk venni, s olly ügyesen összegyúrjuk, hogy a kész fészek kemény lapdához hasonlít, mellyèt a földön hengerítni lehet, a nélkül hogy baja esnék. — De másképp áll a dolog ugynevezett füfészkeinkkel, ezek csak könnyen s futólag vannak összefonva. Azonban a milly kevéssé önfejűk vagyunk fészkeink külső falazatának választásában, ép olly gondos fáradsággal ügyekszünk annak belsejét meleggé, dussá s kényelmessé alakítani.

Bizonyosan nem fogsz hát rajta csodálkozni, ha mondom, hogy kis, szerény kunyhócskáinkban igen kényelmesen s jól találjuk magunkat. Békés természetemhez nem fér, hogy valaki ellen vádaskodjam, azonban még sem tagadhatom el, hogy a legtöbb kertészben igazságtalan üldözőnket látjuk. Alig fogod

Digitized by Google

jó sziveddel elhinni, hogy e kegyetlenek, mihelyt egy vén eperbokor alatt fészkeink egyikét megpillantják, azt azonnal irgalmatlanul szét is zuzzák.

Kérded, kedves fiu, miért teszik ezt? Ah, fájdalom, szégyenükre ki kell mondanom, hogy tudatlanságuk szüli e kegyetlenséget! Ha fiatal korukban a kis tollas énekesek természetéről okos ismereteket szereztek volna maguknak, akkor inkább mint jótévőiket üdvezelnének bennünket, a helyett hogy mint nyalánk tolvajokat üldöznek. — De hiszen ti emberek olly gyakran csak a szín után itéltek és kárhoztattok! —

Csodálhatjuk-e mi szegény kis teremtmények, hogy a kertészek, kik bennünket gyakran látnak a cseresznye- s más gyümölcsfákra repülni, hogy az ezen fákon lakó rovarokból táplálkozzunk, bennünket a tolvaj verebekkel összekevernek, kik elég falánkok és nyalánkok, orraikat a legszebb gyümölcscsel érintkezésbe hozni? Becsületemre mondhatom neked, mikép nekünk olly kevéssé izlenek magasztalt gyümölcseitek, hogy még a legnagyobb éhség sem bírhat rá, hogy bár a legszebbhez is hozzá nyúljunk.

A mi eledelünk azon rovarokból áll, mellyek leginkább gyümölcsfákon szeretnek tartózkodni; ezeket öljük és eszszük meg. Ha ezt a bölcs kertészek

Digitized by Google

tudnák, háládatosan kimélnének, nem pedig pusztitanának bennünket.

Vonj ezen bizalmas beszédemből jó tanulságot magadnak, és ismerd el, hogy a tudatlanság nem csak szégyenre válik, hanem igazságtalanná s kegyetlenné is tehet. Ismerd meg a természetet és teremtményeit a mennyire csak lehet — ez jobb véleményt ébresztend benned az emberek, állatok és növények iránt, s kiméletessé tesz felőlüki itéleteidben. — Istenhezi szereteted' is emelni fogja, ha a legkisebb féregnek is bölcs rendeltetését tisztán ismerni tanulod. Nincs olly kicsi, nincs olly csekély, mi atyai szemeit elkerülte, s mit hasznos czél nélkül teremtett volna.

Most e kitérés után kövess fészkemhez, melly alakjára nézve, kicsinyben sütőkemenczéitekhez hasonlít, s bennünket zivatarok ellen véd.

Erőm nem engedi, hogy egy költésre hat tojásnál többet tojjak. — De a kis izéknek mindig igen örülök, mert olly szép fehér s violapettyes szinüek s igen kedves alakuak. Rendkivül erősítők s frisítők rám nézve a hideg fördők, mellyeket naponkint veszek tiszta patakok vagy folyamokban. — Képzelheted, hogy csak szorosan a partnál maradok, hol nem vagyok veszélynek kitéve, hogy a víz elcsap fölöttem; nekem az, mit ti kis pocsolyának neveznétek,

Digitized by Google

tökéletesen elég egy fördőhelyül. Ámde a milly szűkkorlátunak kell lenni fördővizemnek, ép olly korlátlannak kivánnám a tért, fördés utáni röpülésemhez. Mint a nyil, melly ijáról elröpült, metszem a léget, hogy tagjaimnak a kellő melegséget ismét visszaadjam, mert tudnod kell, hogy azon előnyök, mellyeket a fördő nyujt, főképen szükségessé teszik, hogy egész erőnkkel szabad röptü mozgást tegyünk.

Ezen szavaknál egy esemény jut eszembe, melylyet közlenem kell veled, hogy ha egyszer hozzám hasonló madárkát fogsz, jó indulatod által el ne engedd magad tántorítani, halálát eszközölni, mint az leányaim egyikével pártfogójának igen is nagy szeretete által történt. Egy öreg barátságos ur ugyanis kedvencz gyermekemet laktársaul választotta. Minthogy szokásinkat ismeré, s kis barátnéját minél boldogabbnak szerette volna látni, kalitkájába azon jó szándékból, hogy vele örömet fog neki szerezni, egy nagy edény tele vizet tön. Az én tapasztalatlan leánykám, tele vágygyal a rég nélkülözött gyönyört élvezhetni, kedvtelve szökik a hideg vízbe, csapkod és habol szárnyaival, gyermekî tréfákat űz, s vidám, könnyü kebellel lélekzik. De a mint végre a fördőből kikél, akkor veszi iszonyodva észre, hogy hiányzik a szabad messze tér, hogy gyors röptében fölszárítkoz–

Digitized by Google

hasson s megmelegedjen. — Hiába emelkedik föl, a sodronyvesszők gátolják merész röptében, hidegtől dideregve reszket a szűk kalitkában — a merevítő hideg átfutja, lankadt fejét begyére konyítja, lázas görcsökben rángatózik, s végre megmeredve holtan esik le az arany kalitka fenekére. —

Milly fájdalmas volt rám szegény anyára nézve a szeretett gyermeknek kora kimulta! — Bizonyosan te is sajnálod a kedves állatot, melly élte tavaszában kényszerült elhagyni e szép világot, a nélkül, hogy rendeltetését egészen betöltötte volna, s kora halálát csupán jóltevője igenis nagy jóságának köszönheté.

October hóban, mint más vándormadarak, mi is elhagyjuk e vidéket, s csak aprilben térünk ide vissza, midőn is előbbi ismerőim örvendve köszöntenek. Minthogy télben melegebb tájra költözünk, tehát hideg fördőinket folytathatjuk, mi tisztaság-szeretetünknek igen jól esik. Kis rokonom az ökörszem nem utazik el, azért az ő szokásai enyéimtől igen eltérnek, s az elővigyázat igényli, hogy ő máskép tisztítsa magát, mint hidegvízzel; e czélt ugy éri el, hogy homokot önt hátára.

Én tudom, hogy kedves, igen csinos madár vagyok. Azt hiszed nem ismerem torokügyességemet, s nem vettem észre ezerszer, milly örömest hallgat

Digitized by Google

dalomra mindenki? kis testem finom és gyöngéd alkatu, de torkomnak mégis rendkivüli erő adatott, mi megengedi, hogy a melodiai hangokat, mellyeket kilehelek, még erősben hangoztassam, mint azt az átalánosan csodált csalogány tenni képes. Nem kell-e jó teremtőmnek ezen szép adományát hálával elismernem, kétszeresen elismernem, minthogy általa csaknem valamennyi mezei lakos' kedvenczévé lettem?

Azonban, nehogy hiu bohónak tarts, minthogy eddig csak előnyeimről beszéltem, egész becsülettel leleplezem ányoldalaimat is.

Bármilly kicsiny vagyok is, mégis igen ingerlékeny, érzékeny és heves vagyok. Ha megtámadtatom, bátran s olly elszántsággal harczolok, melly egy viaskodó kakasnak is becsületére válnék, Mindamellett mégis sikerül nektek embereknek, ha megfogtok s velünk szeliden bántok, bennünket igen hamar szeliddé s kezessé tenni.

Nem szóló bizonysága-e az annak, milly hálásan érez picziny szivünk minden jótéteményt. Ezen szép erényhez nálunk még a nyiltszivü közlékenység is csatlakozik. — Mi örömest csevegünk veletek, mindaddig mig körötökben mulatunk. Csak egy tárgyra nézve nem örömest szoktuk előttetek magunkat kinyilatkoztatni — és ez az idegen vidékek és orszá-

Digitized by Google

gokba költözés, mig benneteket jég és hó körítnek. Kiváncsi kérdéseitekre ugy tetszik mindig, mintha nektek mindegy volna, ha vajjon mi Andalusia *) gyümölcs-kertjeit látogatjuk-e meg, üdvdalainkat az Alhambrában **) zengetjük, vagy a Nil ***) zöld martjait üdvezli röptünk.

Gyors légutunkban ugysem tudnátok követni, ha akarnátok is. Hagyjátok hát követni természetünk ösztönét, s vigan utazni, hova nekünk tetszik. Hiszen tavaszkor ismét visszatérünk a melegítő nappal, az illatozó virágokkal és a bimbózó fákkal. A mi vidám dallaink hirdetik nektek a legkellemesb évszakot, a fiatal természet szép fölébredését. Milly vidám rendeltetést adott nekünk a jó teremtő, minthogy nektek embereknek szeretnetek kell bennünket, s köszönteni mint a fiatal virágdus tavasznak hirnökeit.

---

*) Andalusia, tartomány Spanyolhonban.

**) Alhambra, azaz, a vörös ház, pompás emléke az arab építészetnek Granada mellett Spanyolhonban; hajdan a mór kalifáknak szolgált fejedelmi lakul. Építése kezdetett 1213-ban, s bevégeztetett 1338-ban.

***) Főfolyam Egyiptomban; kiáradásai megterményítik az országot, pótolják az eső' hiányát, miért is a viz csatornákon különféle irányokban szétvezettetik.

Digitized by Google

A téli ökörszem.

Midőn, kedves kis barátom, szivesen köszöntnélek, egyszersmind panaszszal kell föllépnem bizonyos kis madarak ellen, mellyek Isten tudja micsoda okból, velem együtt ökörszem-nek nevezik magukat, a nélkül hogy átlátni tudnám, mi joguk van e nevezetre, minthogy tőlem egészen különböző fajtát alkotnak.

Remélem azonban, hogy második nevemet is, mellyet a tudósoktól nyertem, nem fogják tőlem elperelni, ámbár az, tisztelet becsület azon urak bölcseségének, reám teljességgel nem illik. Itéld meg magad. Latin nevezetünk pinczelakót jelent. Most mondd: hogyan lehetséges engem, ki a szabad levegőt mindenek fölött szeretem, földalatti üregek lakójának nevezni.

De, hogy mondhatnék én szegény kis állatka ellene olly nagy tanulmányu urak bölcseségének!

Legyen hogy pinczelakónak neveznek, de mondhatom neked, hogy én pinczét soha nem is láttam, s semmi kedvet sem érzek magamban a balzamos tiszta

Digitized by Google

A téli ökörszem.

Digitized by Google

Digitized by Google

levegőt a szabad ég alatt azon rekedt nedves légkörrel fölcserélni, melly, mint nekem mondák, a házak azon alsó üregeit eltölti.

Nem volna-e legnagyobb botorság tőlem, ha fészkemet egy sötét nedves zugba akarnám építni, mikor szabad választásomtól függ, azt egy kimosott vizpartra, vagy egy borostyán-födte kőfal hasadékaiba építenem? Egy fris szénakazal, egy kis helyecske egy szalmafedett kunyhó eresze alatt, sokkal több kellemességgel kinálkozik, mint a földalatti lakok.

Az igaz, azt nem tagadom, hogy ollykor sokat kell szenvednem a hideg miatt, — e pillanatban is, minden örömem daczára, hogy veled cseveghetek, csipős hideg borzogatja át egész lényemet.

Oh csak szabad volna bántatlanul néhány pillanatra azon tehénólba suhannom, ott gyönge tagjaim hamar fölmelegednének.

De fájdalom, szolgálóitok olly könyörületlenek iránt unk parányi teremtmények iránt, hogy a helyett hogy részvevőleg tűrnének, abban lelik gyönyörüségüket ha háborgathatnak, üldözésükkel szorongásba hozhatnak, s ha nem akarjuk magunkat kezükbe adni, a szabadba kiüzhetnek.

De a fagy azon sajátságos hatással van rám, hogy vidám kedélyemet megzavarja, haragos és in-

Digitized by Google

gerlékennyé tesz, ugy hogy, csakhogy testvérimmel össze ne kapjak, inkább a magányt keresem, s okos gondolkodás által ügyekszem megszerezni az erőt a rám mért szenvedésnek csendes elviselésére. Azon sajátságom, hogy farkamat fölfelé hordom, mint egy kényeskedő páva, okozza, hogy még rövidebbnek látszom, mint valósággal vagyok. Testem hossza nem tesz négy egész hüvelyknyit. Nagyságomban tehát ép olly kevéssé büszkélkedhetem, mint tollazatomban, melly sem fény sem szinpompára igényt nem tarthat.

A természet azonban mindemellett is elégült, vidám kedélylyel áldott meg, melly nem sovárg csodáltatás után, s csak arra törekszik, hogy létele czéljának lelkismeretesen és jókedvvel megfeleljen. A bölcs teremtő ugyan nagyobb madarakra nagyobb kötelességeket is rótt, s őket más czélokra teremté talán — én megelégszem a nekem jutott sorssal. Hiszen tudom, hogy atyai jósága rám kis teremtményére is tekint, s törekvésem nem hagyja figyelem nélkül, mellyel a rám szabott kötelességeknek hűn megfelelni ügyekszem.

Bár csak, jó fiucska, melegebb napot választottál volna jelenléteddeli megörvendeztetésemre. Milly szivesen dallottam volna neked egy vidám dalt! Fájdalom, most nem tehetem, mert picziny tagjaim

Digitized by Google

csaknem egészen megmerevültek. De ha kedved van, még egy darabig csevegésemre figyelni, ugy engedd meg, hogy előbb egy kissé föl s alá röpkedés által fölmelegedjem, s hamarjában egynehány rovart elköltsek erősítésemül, — aztán, ha ez megtörtént, még tovább is parancsodra állok.

Őszintén örvendek; hogy még itt talállak, miután rövid időre el kell tőled válnom. Most igen kellemes ingerületben érzem magam, s most mindenekelőtt lényemmel foglak megismertetni.

Mint minden más madár, én is magam építem fészkemet, de a hozzávaló anyag választásában korán sem vagyok olly önfejü, mint a legtöbb madarak. Mindemellett nem kimélem a fáradságot, házacskámat szilárddá s csinossá alakítani, s azt födélbolttal is elszoktam látni, ha a hely, mellyet fészkemnek választék, természetes védelmet nem nyujt.

Digitized by Google

Talán nem ismeretlen előtted azon mese, melly a korodbeli legtöbb gyermekek közt a himeink sajátsága felől uralkodik? Minthogy érdekemben áll, téged a mennyire tőlem telik, magam és rokonim felől kellőleg felvilágosítani, az igazság kivánja, hogy legelőször is ellene mondjak azon mesének, mintha hímeink más fészket építenének, nőstényeikén kivül.

Gyakran megtörtént ugyan, s megtörténik maig is, hogy a helynek, mellyet választánk, biztalan voltát nem fedezhetjük fel előbb, mint midőn a fészek már félig föl van építve. Ha illyenkor aztán meggyőződünk, hogy a választott helyen veszély fenyegethetne bennünket, te is igen természetesnek fogod találni, hogy azon helyet, és a megkezdett fészket azonnal elhagyjuk, hogy alkalmasb helyet találván, ott telepedjünk le.

Gyermekek, kik cselekvésünket meglesték és annak indokát nem ismerték, együgyüségükben bölcseknek vélék magukat, ha eszélyes viseletünket kétszinü világba helyezék, azt akarván elhitetni a világgal, mintha a mi hímeink maguknak külön élnének, mig mi más fészekben költjük ki tojásainkat. Most tudod, jó fiucskám, hogy ez nem igaz, s nyilván hir-

Digitized by Google

detheted, hogy a hamis hír megszűnjön még tovább is terjedni.

Az igazság kivánja, hogy ellenkezőleg dicsérve megemlítsem azon gyöngéd gondot, mellyet irántam férjem mind fészkem építésekor, mind pedig, midőn tizenkét gyermekem a tojásból kibútt, az által bizonyított, hogy őket dúsan ügyekezett táplálékkal ellátni.

Igaz, hogy igen könnyelmünek kell előtted látszanom, ha azon kérdésedre: mi lett tizenkét kicsinyeimből apjokkal együtt, azt felelem: hogy nem tudom.

A természet a mi sziveinket az egész faj iránti tiszta szeretettel tölté el. Eszünkbe sem jut ezen gyöngédséget csupán egyesre szorítani. Mi mindnyáját boldogítni akarjuk! s igy egyikről másikhoz szökdelünk, s az elhagyottra bizzuk, hogy ő is hasonlót tegyen.

Gyermekeink természetesen hasonló érzelmeket hoznak a világra; alig képesek maguk röpülni, élelmüket maguk keresni, s azonnal elhagynak, a legelől talált jó baráthoz csatlakoznak, s ezzel vidám, gondtalan életet élnek, mint mi teszünk.

Most például egy igen csinos, jól táplált szomszédra vetém szemeimet, kinek kacsingatása, ha mellettem kényesen elelröpül, azt gyaníttatja, hogy nem

Digitized by Google

czél nélkül sürög körültem. Ha a jó szerencse mosolyg rám, és szerencsétlenség nem zavarja meg tervemet, ugy remélem, nem csak egy csinoska, hanem boldog pár is lesz belőlünk, mihelyt az ifju tavasz visszatér közénk.

Ha akkor ismét ide akarsz fáradni, szivemből fogok örvendeni viszonláthatásodon. Most azonban egésségem kimélése parancsolja, hogy elváljak tőled, minthogy a hideg idő és a tartós fecsegés nem kevéssé elcsigáztanak.

Az ökörszem.

Ha büszke volnék, kedves fiu, legelőször is arra kérnélek, hogy több figyelmet bizonyíts irántam, mint elődeim legtöbbjei iránt, mert bármilly parányinak látszom is előtted, mégis, és ezt kérlek jegyezd meg, már születésemnél fogva koronás fő vagyok, — az

Digitized by Google

Az ökörszem.

Digitized by Google

Digitized by Google

ollyan iránt pedig, azt nem fogod tagadni, tisztelettel kell viseltetni.

Megfoghatlan előttem, hogy bőbeszédü madártársaim még eddig egyetlen egy igécskét sem szóltak felőlem, s valódi fájdalommal figyelmeztetlek rá, hogy ez egyedül onnan származik, mivel a madarak közt is épen ugy uralkodik kajánság és irigység — mint ti köztetek emberek közt uralkodni hallottam.

Hogyan magyarázhatnám meg különben, hogy rokonim, kik pedig biz elég sokáig csevegtek veled, rólam említést nem tettek? Némileg mintegy zavarba is hoz, hogy saját előnyeimről kell szólanom, annyival inkább, minthogy természettől tartózkodó és szerény vagyok, de minthogy tökéletesen tudom, miszerint tolldíszünkhöz csak egy porszemnyit is adni tehetlen vagyok: saját dicséretemet csak hálaképen fogod tekinteni a szeretetteljes teremtő iránt, ki olly kicsiny, gyöngéd és könnyünek teremtett, s engem parányi teremtményt mégis koronával diszített föl.

Tekints meg jól, bennem a legkisebb madarat látod, melly Europában létezik, s a legkönnyebbet, minthogy csak félannyi sulyu vagyok mint a téli ökörszem, melly már mint könnyü madárka átalánosan ismeretes, ámbár hosszaságra nézve nem igen felötlő köz-

Digitized by Google

tünk a különbség, én mégis finomabb alkotásu vagyok s csorrom is vékonyabb, könnyebb, mint övé.

Természeteink is egyátalában különbözők, minthogy én sokkal kevésbé vagyok elkényeztetve, mint ő, ki miként a ti fiatal divaturacsaitok, elszoktatott kényencz, kit minden kissé durvább legecske didergésbe hoz. Én egésségemre nézve tökéletesen hasonlítok egy izmos mezeigazdához, kire sem eső, sem szélzivatar, sem hideg nem képes rosz benyomást tenni.

Mindig vidám s könnyü szivvel szorgosan járok foglalatosságim után, s gyakran időm sincs dér vagy esőre gondolni. Ne csodálkozzál, hogy nem tüntem már régen szemedbe. — Olly picziny lény, mint én, könnyen elkerüli a szemet, kivált ha olly ügyes és fürge mint én.

A fák legmagasb csucsán, s ki keresne engem ott, üzöm víg játékomat. A legnagyobb elevenséggel ugrálok a lombos csucs egyik oldaláról a másikra, s ezen szünetnélküli íde s oda röpkedés által a szemlélőnek csaknem lehetlenné teszem, hogy kis-személyem felől megjegyzéseket tehessen. — Guny-mosolygva kérded, miben állnak foglalatosságink?

Kedves gyermek, tudd meg, hogy mi mélyen érezzük, miszerint a teremtő, midőn kis fejecskénket megkoronázá, bizonyára nem hiába tüntetett ki ezer

Digitized by Google

más madarak fölött. — Mi fensőbb tudományunk által e kitüntetésre méltóvá akarjuk magunkat tenni, azért röpkedünk megszünés nélkül egyik tárgyról a másikra, azt pontos szemléletünk s tanulmányunk tárgyává teszszük, keveset gondolva azzal, ha köznapi lelkek azt fogják ránk, hogy minden csak kiváncsiság és gyermekes játékból történik — s magunkban örvendünk azon öntudatunkban, hogy e szemléleti kedv által ismereteink körét szélesítjük.

Később időben lakainknak, mellyek szépségre nézve a hosszufarku czinkeének semmit sem engednek, takaros fölépítése is sok időt elvesz. Kis palotánkat a fenyűfák legmagasb ágaira, ollykor azonban tölgyfák koronahegyére is szoktuk építeni. Ha az utóbbi helyet választók, ott a ránk lefüggő ág eléggé megvéd a zivatarok ellen, ugy hogy nem szükség lakunk fölé fedelet boltozni, mellyet csínban bizony kevés mul fölül.

Ügyesen tudjuk mi is a zöld mohot a füzvirág gyapjával összevegyítni, s ágacskánkat a legpuhább pehelylyel melegen kibéllelni. Már megtörtént rajtam, hogy kirándulásaimról hazatérve, szeretett nőcskémet alig láttam kis fészkünkben, a kis hamis olly mélyen beásta magát a puha pehelybe, hogy minél kéjelmesebben üljön tojásain.

**

Digitized by Google

Azt lehetne hinni, hogy a tartós ülés egy helyen, s az igen is nagy hőség ártalmasak olly gyöngéd lény egésségének? De az nincs ugy, az én kedvedves nőcském mindig a legvidámabb ha szeretetreméltó tíz fiacskái a tojásokbul kibúva a napvilágot megpillantják.

Nem rég azonban egy kis baleset ért, mellyet nem lehet elhallgatnom, minthogy hanyagság következménye volt, mellyet magunk követtünk el, s egyszersmind az emberi könyörület egy szép vonását fogja veled megismertetni.

Egyszer kis nőcském makacsul föltette daczos kis fejecskéjében, hogy fészkeinket egy tölgyfa alsóbb ágaira rakjuk; — hiába figyelmeztetém, hogy ez szabály és szokás ellen van, minthogy mi, mint mondám, mindig a legmagasb helyeket választjuk; végre engednem kellett, minthogy észokaim nem találtak utat szivébe. Hamarkodva s könnyeden, részemről méltó kedvetlenséggel, az ő részéről pedig könnyelmüségből, lön építve a fészek, — s mint minden hamar munka rosz volt, ugy hogy feneke csak hanyagul függött össze az egészszel, s nem volt arravaló, hogy egy családnak, tíz gyermekkel és anyával együtt lakul szolgálhasson.

Mi természetesen előreláthető volt, megtörtént

Digitized by Google

a fenék engedni kezdett lábaik alatt, midőn az eleven fiak tagocskáikat nyujtóztatgatni kezdék. Iszonyodva látók mi szülők drága kicsinyeinket lehullani.

Nagy szerencsénkre a tölgyfa tövénél, mellyen laktunk, puha mohágy volt, mellyet azelőtti napon egy szeretetreméltó gyermek, ki gyakran játszadozott a fa alatt, gyermekí kedvében hordott össze, — erre estek a gyönge kis teremtmények, könnyen és puhán, a nélkül hogy bajok történt volna. — Mégis elvesztek volna, minthogy nem lettünk volna képesek őket fészkünkbe visszahordani, ha azon jó, kedves gyermek elő nem ugrik, s szánakozó érzetből a kedves, alig tollasodó fiakat vigyázva fölszedve, a tölgyfára föl nem mászik, s azokat a fészekbe vissza nem rakja, miután előbb annak fenekét néhány tölgylevéllel megerősíté s biztosabbá tevé.

Egy gyermek ezen ritka tettének perse arra kellett volna bennünket ösztönözni, hogy a jó kis embernek fennen nyilvánítsuk hálánkat, de tartózkodó szerénységünkben nemestettét csak érezni tudók, érzelmeinket szavakba önteni képesek nem valánk. De a nemes fiu bizonyosan érzé, vagy kitalálta érzelmünket; mert még soká azután nem kerülé ki figyelmünket, hogy valahányszor fánkhoz közeledett, mindig barátságosan föltekinte a lombos csucsra, és a kicsi-

Digitized by Google

nyekhez, kiket emberi érzelme megmentett, édes szókat susogott. — Gondolhatod, mennyire szeretjük a jó fiut.

Mint barátságos szomszédink s leghűbb barátinkat nevezem neked a czinkéket, kik igen gyakran velünk ugyanazon fán fészkelnek, nekünk átengedik az izlésünknek tetsző magasb helyet, s maguk beérik egy helyecskével a fa közép lombjai közt.

Kicsinyeink, azon példa után, mellyet nekik mi szülőik adunk, kölcsönösen igen jól megférnek, s egymásközt vetélkedve ügyekeznek a testgyakorlati mesterségekben, névszerint a hencsergésben magukat kitüntetni.

Igy foly le életünk folytonos szemlélődés, kedv és öröm között. Mint minden könnyüvérü teremtmények, mi is inkább vídámság mint kedélybúra hajlunk; szeretjük egymást s örvendünk együtt létünknek, s a természeti ösztön elválasztja őket tőlünk. Annyi élet-bölcseséget szereztünk magunknak a természetben bennünket környező tárgyak szemlélése által, hogy belátjuk, mikép sem nem eszélyesség sem nem becsületrevaló, elkerülhetlen dolgoknál siránkozni vagy panaszkodni. Örülünk az életnek, s ügyekszünk azt egyesség által kölcsönösen édessé tenni magunknak.

Most azonban, kedves fiu, el kell tőled válnom,

Digitized by Google

Digitized by Google

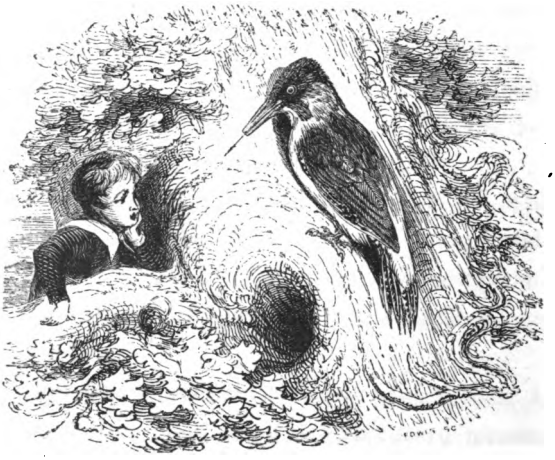

A harkály.

Digitized by Google

amott, némi távolságra egy harkályt látok ólálkodni, ki valószinüleg azt reméli, hogy audiencziát fogsz neki adni, hogy az ő faja felől is tudomást szerezz magadnak.

Bucsút veszek tehát, s barátságos Istenhozzádot mondva elválok tőled.

A harkály.

Ugy látszik nagy kedvelője vagy tollas rokonimnak.

Minthogy észrevettem, milly figyelemmel hallgatod életük és foglalkozásuk rajzait, megkettőztetém hangos kopogásomat ama fatörzsökön, hogy szemeidet magamra vonjam. Az időt, mellyet történetem meghallgatására fordítasz, nem fogod szánni; mert habár egészben sorsom más madarakéitól nem különbözik is, de mégis mind alakom, mind tollazatom szi-

Digitized by Google

nei, sőt még szokásaink is tetemesen eltérnek egymástól.

Én egy távol erdőben születtem, hol egyik legszebb s legnemesb harkálynak köszönném életemet. Fájó örömmel gondolok boldog gyermekkoromra. Észrevétlen, gond nélkül röppentek el első tavasznapjai virágzó ifjuságomnak. Gyermeki kedélyem nem sejté sem a kedvelt szülőktőli elválást, sem a drága hazábóli eltávozást. A hazai erdő gazdagon meg vala népesítve fi-, nővéreink-, bátyáink-, nagynénéinkkel; a családok hihetlen gyorsasággal szaporodnak, a vizsgaszellem, melly lelkesitett, csakhamar átláttatá velem, hogy tovább maradnom nem lehet. Terveimhez a szűk hazai tér nem volt elég.

Elhagytam tehát őseim honát, s rokonimnak istenhozzádot mondék. Ti emberek, ha utra keltek, egész nehéz málhát czipeltek magatok után — ezt én nem tehetém, igen is lassan fogtam volna előre haladni, — neki köszörülém csorromat, fénylő tisztára csínosítám tollazatom, kiterjesztém szárnyaim, s könnyen és vigan szálltam el hegyek völgyek fölött.

Minthogy a magasb légkörben, mellyen át röptem vitt, sem utmutatók sem mérföldjelelők nincsenek, teljességgel meg nem tudom neked mondani sem az

Digitized by Google

ut irányát, mellyet vettem, sem a távolságot, melylyet átrepültem.

Otthoni tervem volt, egy szép vidéket választatani, mellyben, ha egyedúluralkodónak nem is, de mégis számfölöttinek se tekintessem, mint velem hazámban bizonyosan történt volna.

Egy szép tavasznapon közeledém ez erdőhöz. Kedvesen és meghitten susogtak a pompás tölgyek fris, lombos ágai, ugy tetszék, mintha ezer édes szavat susognának felém, s a mint örömtül meglepetve a legszebb törzsökek egyikére letelepedtem, érteni hittem annak bús komoly kérelmét, hogy szabadítsam meg őt minél előbb a kártékony rovaroktól, mellyek mint tolakodó ingyenélők a felséges fa héját, leveleit ellepték. Bizonyosan nem kétkedel, hogy azt azonnal meg is tevém. — Egyrészt mindenesetre a jóindulat bírt reá, de nem tagadom a mellett, hogy a hosszu út igen éhessé is tőn, s igen örvendettem, hogy étvágyamat a legszebb rovarokkal csillapíthatom.

Azonban meg kell jegyeznem, kedves fiu, hogy mi kevesbé a szép, erős törzseket, mint inkább a korhadt üres fákat választjuk táplahelyünkül. Nézd például amott azt a bükkfát! Futó vizsgálat után fölfedezém, hogy az ükunokáimnak pompás harácsul fog egykor szolgálni. Tíz év előtt még erős, egésséges

Digitized by Google

törzsök volt, most már a halál nyila érinté, lassan hervadoz, mig bensejének ereje lassankint fölemészti magát.

Nézd e kőrisfát! s halld, miként vizsgálom meg csorrommal megkopogtatva oldalát. Nem veszed észre, milly tompa viszhangot ad a kopogás? Két három évnyi idő elteltével nem nagy megerőltetésünkbe fog kerülni, egy téres üreget vájni bele, melly gyermekeimnek fészkül szolgálhat. Addig is nem egy gazdag ebéddèl fog ellátni, minthogy héja alatt rovarok miriadjait rejteget, mellyeket én jó étvágygyal el fogok költeni.

Határozatomat, hogy e vidéken telepedjem le, igen eszélyesnek lehet tekinteni, s ha meggondolom, hogy utódaimnak századokig elegendő élelmet biztosíték, kétszeresen boldognak érzem magamat.

Hallod férjem, onnan ama szilfáról? A jó teremtmény hallá kopogásomat az üres kőrisfán, s azonnal hasonló játékot kezde. — A hamis olly lármát üt, mintha egy tized harkály volna munkában. Látod a pompás lombozatu csucstól kezdve lefelé milly jókedvvel tart mustrát ez erdő szép fris fái fölött. — Eltalálom gondolatit, mert már bennem is gyakran támadt azon ohajtás, vajha e pompás agg fák elbeszélnék élettörténetüket! Mennyit érhettek meg, mennyit ta-

Digitized by Google

pasztalhattak e tiszteletreméltó aggastyánok! Milly tanulságos lenne ránk ifjabbakra nézve életük története!

Egy idő óta, inkább mint valaha, szeretnék tudni valamit környezetem ezelötti sorsáról, minthogy két derék férfi párbeszéde, kik azon tölgynek, mellyen otthonos biztos fészkem áll, tövében letelepedtek, azt sejteti velem, hogy lakhelyemül valami rendkivüli fát választottam.

Gondold csak, kedves gyermek, és itéld meg magad, minő tiszteletérzet hatotta át valómat, midőn a férfiak egyike elmondá, hogy az én nagy szép tölgyem még János király*) kormánya idejében ültettetett, és ámbár már odvasodni kezd, emlékezet kedveért mégis minden sértés vagy épen kivágás ellen biztosítva van. Erre a másik férfi bizonyos Robin Hoodra**) vezette a beszédet, ki mint mondatik ezen

*) János angol király, ki 1199-ben unokaöcscsétöl Bretagnei Artustól a koronát kiragadta, s öt saját kezével meggyilkolá.

**) Robin Hood, lovagisága s vitézségéröl hires, Oroszlánsziv Richárd idejében élt, ki a kereszteshadakban részt vett; a király távolléte alatt az ország roszul kormányoztatott; az ország nagyai igen sok elnyomásokat engedtek meg maguknak, mellyek Robin Hoodot is érvén, ö végre egy rablócsapat kapitányává lön.

Digitized by Google

erdőben üzte mesterségét. Ki és mi volt legyen ezen Robin Hood, nem vehettem ki tisztán. De ha fölébred benned a vágy, tettei s életéről felvilágosíttatni, legjobban teended, ha tanitódtól szerzesz magadnak róla tudományt. Fájdalom e férfiuról nem tudok egyebet nevénél! Végre a sok szarvas is szóba jött, mellyek ez erdőben tartózkódnak, s mindkét úr felsohajtott és sopánkodott, hogy a nagy erdőben most semmi nincs többé, mi csak szóra is méltó volna.

Bensőmben mégis nem kissé boszankodám a beszéd ez utósó része miatt. — Büszkeségem volt megsértve. Nem vagyok én szép madár? gondolám magamban. — Azon izlésteljes színvegyülete a zöld, piros, fekete és fehérnek nem okvetlen tetszik-e minden szemnek? És csorraink nevezetessége, melly nekünk olly ritka erőt kölcsönöz, tán nem érdemli meg illyen minden nevezetességet fölkutató természetbuvárok figyelmét?

Mint mondám, büszkeségem volt megsértve — mindenesetre megszégyeníthettem volna a bölcskedő uraságokat, ha egyszerre egész szépségemben megjelentem volna előttük, — de jobbnak tartám hátat fordítani nekik, és még a sajátságos rövid kiáltást is elfojtám, hogy semmi által se vonjam magamra figyelmüket. Minthogy te, kedves fiu, ámbár sokkal fiata-

Digitized by Google

labb vagy mindkettőnél, irányomban mégis sokkal okosabbnak bizonyítád magadat, légy érte nyiltszivüségem által megjutalmazva, s lehető legpontosabban tudj meg felőlünk minden tudnivalót.

Akarod fészkemet látni? Emeld föl azon dúslevelü ágakat, s egy nyílást fogsz észrevenni, mellyet azért ástam olly mélyen és rejtekbe, hogy a pajzán iskolásgyermekek ne olly könnyen fedezzék fel, s csapongó kedvükben eszükbe ne jusson fiaim nyugalmát háborítani.

E rejtekben lakom családommal, mit az ember csak igen ritkán gyanít, minthogy ügyesen és ravaszul tudok a fatörzsök körül szökdelni, s a fürkészővel átellenben eső oldalon ügyekszem mindig elbúni.

Fészkünket sem moh, sem tollak vagy más illy anyag el nem árulja, — nekünk semmi illyesre nincs szükségünk s tökéletesen beérjük a korhadt héj porával, mellyre három négy tojásunkat rakjuk, a nélkül hogy valami, mit más madarak fészkeik diszítése s kényelmesbítésére használnak, nálam találkoznék.

Fiaink, mielőtt kirepülnének, egy ideig a szülői fán szoktak tartózkodni, hogy erejöket gyakorolják. Ha végre elég erőseknek érzik magukat, s segítségünket nélkülezhetőnek vélik, akkor tova röppennek, maguk keresik maguknak a legjobb harapásokat, ki-

Digitized by Google

választják az izlésüknek leginkább megfelelő helyet, s saját kezükre élnek, mint mi tevők az ő korukban.

Megtekintéd-e már nyelvem különös sajátszerüségét?

Az hosszu, s hegyénél kis horgocsával van ellátva, s ragadós nyákkal bevonva, mellynek segélyével a hangyák, valamint a legapróbb rovarok, mellyekre akadunk, mint madár-lépre, nyelvünkre ragadnak.

Ezen a bölcs teremtő által nekünk adott sajátság rendkívül megkönnyíti a szükséges tápszer összegyüjtését. Bámulni fognál, ha csak egyszer láthatnád, milly könnyüséggel hordunk össze néhány pillanat alatt egész tömeg rovart és lárvát.

Rövid erős lábszáraink s a görbe karmok képessé tesznek, hogy a függőleges helyeken is egyenesen állhassunk. Ujjaink közöl tudniilik kettő előre, kettő pedig hátra áll.

Az előre állók össze vannak nőve s arra szolgálnak, hogy erős farkunk segítségével, mellyre támaszkodhatunk, akármelly fára felmászhassunk. Viszszafelé persze hátrálva kell mennem, de azon ügyesség, mellyet e részben birunk, e nehézséget könynyen legyőzeti velünk.

Azonban mégsem mérkőzhetem rokonimmal a

Digitized by Google

kék harkályokkal, kik olly nagy ügyességgel bírnak, hogy minden irányban tudnak szaladni, a nélkül hogy mint mi hátrafelé menniök kellene.

Sokat tudnék neked róluk beszélni, mi képes volna tudvágyadat fölgerjeszteni, de jobbnak tartom, nehogy igen sokáig feltartóztassalak, inkább fenséges rokonunk a harkály-királyról beszélni valamit.

Én a zöld harkály csak egy láb hosszu vagyok, de ő még épen félszer ollyan nagy mint én. Hatalmas csorra végénél egy hüvelyk széles, kemény és fehér mint az elefántcsont, nyelve szarukeménységü, s laposan hegyezett és mint az enyém horgocskákkal van ellátva.

Mint fajunk királya, az isteni vidéket erdői s fáival együtt megveti.

Ő Armeniában lakik, s legörömestebb fészkel a czypresz-mocsárokban, hol a legszebb, legsudarabb fák emelik felhőkbe lombdús koronáikat. Hangos kettős koppantása egy órányira elhallik, kinek bátorsága van utját az egymásba fonódó rhododendronok sürü bozótján keresztül venni, mellyek azon erdőket diszítik, csakhamar észreveendi a harkály-király közellétét, ha a lehántott fahéjak tömegét földön heverni látja. Azonban ne higye valaki, mintha ő e látszólagos pusztitást kedvcsapongás vagy rosz szeszélyből tenné.

Digitized by Google

Sőt inkább az a természet bölcs intézkedése, melly a harkálykirályt azon hatalommal ruházza fel, hogy a héjak lehántása által azon temérdek férget lepusztítsa, mellyek ha háborítlanul ott maradnának, egy nyáron a legszebb fát semmivé tennék, kiszíván abból az életére szükséges nedveket.

Lelkismeretesen, mint értelmes orvos, jár el az én királyi bátyám a gyógyításban, nem csak fölületesen; éleslátása a legrejtettebb bajt is fölfedezi, s nem nyugszik, mig a bántott részeket az egésségesektől szigorun el nem választá, azaz mig a fán minden káros férget meg nem ölt, s tojásainak kikelését lehetlenné nem tette.

Még más amerikai rokonimról is beszélhetnék, ha az igen messze nem vinne. De ottani bátyáink egyike sem éri el nagyságra nézve a harkálykirályt, ámbár bátorság és elevenségben nem alábbvalók. — Némellyek közölük finom inyénczek, s azért a tengerit vagy legizesb almákat keresik föl, mi persze nem jó hírbe hozza őket, s természetesen az ültetvényesek üldözésének teszi ki.

Az én hírem e részben egészen mocsoktalan — s még az irigység sem mondhatja, hogy én valakinek terhére vagyok. Azon egypár vén fát, mellyre életem föntartására szükségem van, bizonyosan senki sem saj-

Digitized by Google

Digitized by Google

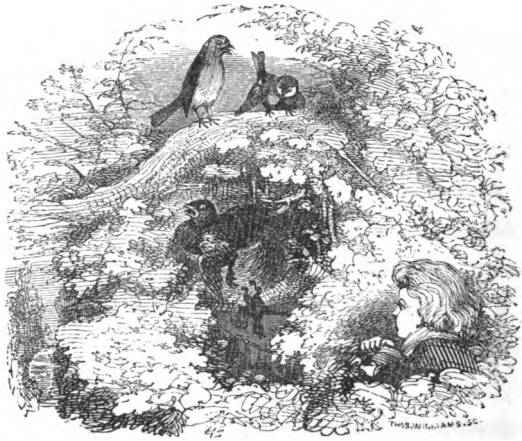

A veresbegy és a kakuk.

Digitized by Google

nálja tőlem, s ha volna egy érzéstelen, ki irigy szavat emelne ellenem, csak azt kivánom, hogy soha ne érezze mit teszen: födél nélkül s hazátlannak lenni, a ránk szabott rendeltetésnek megfelelni akarni, s kényszerítve lenni, az irigylelküek lesekedése ellen küzdeni.

Jöjön ki az erdőbe — lássa a fák fris, pompás lombozatát, lehelje be a boldog, békes csendet, melly bennünket környez, csodálja és bámulja a teremtőnek magas kegyét, ki a füvek, mohok, bokrok, növények és fák myriádjait teremté, s rajtok sokszor szemmel észre nem vehető férgek és rovarok myriádjainak enged örvendeni rövid életüknek, s piruljon irigysége miatt a legkisebb oktalan férgecske megpillantásánál, kik békesen megférnek egymás mellett, a nélkül hogy a kicsinyes irigykedésnek helyet adnának.

A veresbegy és a kakuk.

Veresbegy asszony a gyermekhez. Nos, kedves fiucskám, gyönyörködve látom, hogy te is cso-

Digitized by Google

dálóim közé tartozol. Egy évben sem érdemlék annyi figyelmet, mint épen idén, mert egy csodálatos madárfival áldattam meg. Csak jer jó közel, mert én szivesen megengedem, hogy nagy fiamat szabadon megtekintsd. Láttál valaha illyen fiók veresbegyet? Nem csodálatos ez, s nem méltán költi fel büszkeségemet.

De mégis nagyon fáj, hogy férjem elragadtatásomban épen nem osztozik, s e szép nagy madárfiat korcslénynek gyalázza.

Valahányszor a fészekhez közeledünk, szokása csorrát annyira feltátni, hogy az ember egyebet nem lát, torkának tág nyilatánál, azért csak jöj, kedves fiu, még egy kissé közelebb, s mig te öt csodálod, én e közel tövisbokorra szállok.

De lassan! megállj csak! A milly igaz hogy veresbegy vagyok, ott a földön kedves kis fiaim egyike fekszik. Ah, szegény kis fiam! kevés percz elött vidáman hagytalak el kis fészkedben, s most holtan fekszel elöttem! O! milly fájdalom tölti el anyai kebledet; majd megkérem azt a nagyobbikat, hogy a kicsinyekre jobban vigyázzon, elég vigyázatlanul látszik ugyan mozogni, de még sem haragudhatom rá, mert igenis ritka tünemény, s egykor bizonyosan igen derék, rendkivüli madár lesz belöle. Nézd csak minő

Digitized by Google

hosszu a farka, s mint különbözik tollszine a közönséges veresbegyekétől.

Amott jön kedves férjem, s egy szép férget hoz. Egészen elfáradtál kedvesem, jer pihenj meg oldalam mellett.

Veresbegy úr. Ah, hogy gondolhatok én szegény nyugalomra, ezen utálatos, nagy, falánk izével a fészekben?

Veresbegy assz. Most kedves férjem épen rosz szeszélyben vagy, különben meg kellene vallanod, hogy az igen szép madár.

V. úr. Olly képtelenséget nem fogok megengedni asszonyságodnak, s soha nem szünöm meg ismételni, hogy ez egy telhetetlen rut, önző teremtmény. Azt hiszem, mivel még mind el vagy telve csodálattól, hogy még észre sem vetted, minő szerencsétlenséget okozott, kedvenczeim egyikét kivervén a fészekből.

V. assz. Ah, tudom biz én, s bensőmből fájlalom a nehéz veszteséget, de bizonyosan nem tette szántszándékkal, és szivéből sajnálja hogy megtörtént. Világositsd fel, kedvesem, s gyöngéden fedd meg. Hiszen én mindig a te tulnyomó értelmedre bizom kedves gyermekeink nevelését, s rosz szokásaikból kigyógyitásukat.

Digitized by Google

V. úr. Mit használ, ha feddő szókat intézek is hozzá! Arra a kamaszra nem lenne hatása, kedves fiacskánkat pedig nem hivja vissza életre. De hogy is juthatott eszedbe, illy szörnyet költeni?

V. assz. Ugyan mondd, lehetséges lett volna-e azt kikerülnöm? Hiszen jól tudod, mint találtam fészkünkben a tojást, midőn egy kirándulásból hazajöttünk. Arra is emlékezhetel, kedvesem, hogy figyelmessé tettelek rá, milly sokkal nagyobb volt, mint saját tojásaim, s szine is más volt; de minde különbözés mellett is koránsem hittem, hogy illy nagy madár buvjék ki belőle. Akkor egészen elégültnek látszál a nagy tojással, különben mindjárt kivethetted volna.

V. úr. Már mit beszélsz ismét? dehogy voltam én elégült, csakhogy nem akartalak boszantani, minthogy téged az ajándék egészen boldoggá s büszkévé tett, s mióta kikelt is a madár, nem szüntél meg öt csodálni, s szomszédaiddal felőle csevegni, mig nekem azon kellemes feladat jutott, hogy a jóféle csodamadarat tápláljam. — De szivesen tenném azon fáradságot is, csak te nyugton itthon maradnál, hogy öt kártételtől visszatartsd; de te ostoba viseleted által csak a szomszédok guny s nevetsége tárgyává teszed magad.

Digitized by Google

V. assz. Bizonyosan csalatkozol kedves férjem; azt hiszed hogy kinevetnek; én meg vagyok győződve, hogy ők szívükből irigyelnek bennünket.

V. ur. Bocsács meg, de én bizonyosan nem csalatkozom, mert épen most hallottam billegény szomszédasszonyt szigormag asszonynyal csevegni, a mint azt beszélte, hogy a mult évben az ő unokahugának is illy gyermeke lett, de reméli hogy jövőre hasonló szerencsétlenségtől menten marad, minthogy az csaknem életébe került. Aztán egy sereg veréb is volt összegyülve, kik bennünket egész erejökből kinevettek. „Szép foglalatossága akadt a veresbegynek“ monda egyik, „tudod-e, hogy egy kakukot kell neki felnevelni?“ — Mire megjegyzi egy másik madár: „Ideje is, hogy rájok kerüljön a sor, esztendő előtt az fájdalom engem ért, de jövendőre a mennyire lehet el fogom kerülni, mert elhatároztam, hogy ha a szerencsélenség még egyszer érne, hogy illy rut szörnyet kelljen kiköltenem, azt kitaszítnám, mielőtt még képes volna fészkemben szerencsétlenséget okozni.“ — „Az a legnevetségesb a dologban“ viszonzá egy veréb, „hogy vörösbegy asszonyság rendkivül büszke terhére, s bennünket egymásután fölkeresett, hogy csodálatos madaráról fecsegjen.“ Erre olly hatalmamasan kaczagtak és csacsogtak rovásunkra, hogy az

Digitized by Google

bizony gondolhatod, nem igen kellemesen hatott reám. Szerencsére nem voltam ingerült kedélyben, különben nem álltam volna meg, hogy a szemteleneket megfenyíteni ne próbáljam.

V. assz. O drága férjem, ne haragugyál! Hiszen tudom, saját vallomásod után, milly nehéz ingerültségedet zablán tartani, de minden győzelem után türelmetlenségeden, erősebbnek érzended magad az erényben, s annálfogva megelégedésben is gazdagabb leszesz.

Engedd meg, hadd segítsek rendbe hozni tollaidat, s aztán, jó férjecském, talán meg fogsz bennünket egy dallal örvendeztetni.

(A kakuk sivalkodik)

V. úr. Igen, dalolni! ah, milly fáradságba fog kerülni ezt a creaturát zenére tanítni! Fogadni mernék, a telhetlen már ismét eledel után kiabál, pedig most adtam neki egy jó csomót, mig saját kedves fiam ma reggel csak egy férget kapott. O én szerencsétlen, mit csináljak?

V. assz. Nyugodjál ki, kedvesem, s engedd, hogy én repüljek tápla után. Én ugyan kissé gyönge vagyok, s nem fogok messze menni, de csak hogy nyugodni lássalak, le fogom győzni gyengeségemet,

Digitized by Google

s fogadom, már a legközelebbi patakban akadhatok egy féregre vagy valami táplának valóra.

V. úr. Nem nem, azt meg nem engedem. Már ismét képes vagyok repülni, s kész is vagyok rá, csak igérd meg, hogy fészkünket gondosan őrzended; mert valamennyi nagy madárért, mellyek valaha kiköltettek, nem szeretnék még egyet elveszteni kedves kis veresbegyeimből. Akarsz-e hát, kedvesem addig itthon maradni, míg visszatérek, hogy mindent rendben tartsak?

V. assz. Legyen, igérem, hogy egészen kivánatodhoz alkalmazom magamat. Na, lásd, ide ülök magára a fészekre, igy aztán nem eshetik több szerencsétlenség.

(A him elröpül)

Nos, kis fiu, te még most is itt vagy, olly csendesen valál ott a lombok közt elbujva, hogy azt hivém, már haza mentél; de szivemből örülök, hogy elég türelmed volt addig várni, míg ismét veled cseveghetek, s neked szép nagy madárfiamat háborítlanul megmutathatom.

Az igaz hogy férjem igen derék józan férfiu, de fájdalom hiányzik nála a jóízlés, s igy nem látja át, minő szép ez a madár. Tebenned ugy látszik több szépérzék van, s nem kevesebb tudvágy, mert gyak-

Digitized by Google

ran veszem észre, milly sok figyelmes szemléletre méltatod a madárvilágot, hanem valódi örömünkre is válik téged nálunk üdvözölhetni.

Most ama legközelebbi ágra röppenek, hogy szabadon pillanthass fészkecskémbe. — Ismét zavarnak — ott jön a szomszédné billegény assz. Na meglátom, vajjon csakugyan olly gonosz nyelvü-e, mint férjem mondá.

Jó napot szomszédasszony, végre mégis elfáradtál hozzám, csodaszülöttemet megtekinteni.

Billegény assz. Igen édes komámaszony, olly szándékkal jöttem, hogy meggyőződjem, vajjon ugyan az a madár-e, mellyről olly sokat hallottam. Azt mondják hogy egészen különös hangot hallat, melly más madarak hangjához teljességgel nem hasonlít.

(A fészekbe pillant)

O igen! Fájdalom ugyan az — egy kakuk, a milly igaz hogy élek! Ó drága barátném, én a legbensőbb részvéttel osztozom szerencsétlenségedben; mert végtelen fáradság és a legfeketébb hálátlanság vár reád jutalomul.

Veresbegy assz. Komolyan beszélsz? Meg kell vallanom, hogy én hajlandó voltam a gyámfiunak

Digitized by Google

örvendeni, s azt hinni, hogy nagy tiszteletben részesültem.

Billegény assz. Tisztelet? Hát nem tudod, hogy ezen teremtménynek az anyja a legrestebb személy az egész madár világban? Azt sem tudod, hogy minden teketoria nélkül szomszédjai fészkébe rakja a tojásait, s a legkisebb agály nélkül egészen azokra bizza, hogy gyermekeit fölneveljék. Ezen közönyösség fiai jóléte iránt minden érző anyai keblet méltán fellázít.

V. assz. Ha így van, a dolgot valóban igen szomorú sőt boszantónak találom. De egy gondolat jött agyamba, mi nem rosznak látszik.

Ne próbáljam-e meg a madárnak jobb nevelést adni, mint anyjának volt? Nem nemes volna-e, ha mi kis madarak egyesült erő s fáradozás által a kakukok faját megnemesíteni ügyekeznénk, s őket jó gondos szülőkké képeznők. Mihelyt örömet találnának a házias életben, azonnal megszünnének rajtunk illy gonosz csinyeket elkövetni. Mit mondasz e tervhez, szomszédném?

Billegény. Valóban, Veresbegy asszony, nem tudom, mit mondjak hozzá. Az fölöttébb ábrándos eszméje fejecskédnek, de mellyet én kivihetlennek hiszek. Ezen bün igen valószinüleg firól fira szálló, s

Digitized by Google

akkor bizony keményebb rendszabályokra lesz szükség, hogy kiirtassék. Csak megvallom, nekem egészen más tervem van, mellyet több családanyával közlöttem is, és mindnyájok tetszését megnyeré.

Tudniillik mindnyájan szavunkat kellene adnunk egymásnak, hogy mihelyt kakuktojást találunk fészkünkben, azt kidobjuk; azáltal az utálatos faj vagy kiirtatnék, vagy, ha még egy szikrányi érzés van a madárban, végre még is legyőzné leirhatatlan restségét, s gyermekeinek maga viselné gondját. Ez bizonyára a legrövidebb út, mellyet a kakuk javitására választhatunk. Gondold meg csak, szeretett barátném, milly gyakran fájdalom szigoru rendszabályok szükségesek, hogy valamelly megátalkodott kedélyt meglágyítsunk.

(Ezen beszélgetés alatt a kakuk kipillant a fészekből, s mivel látja hogy észre nem vétetik, egy kis veresbegyet hamar kivet a fészekből)

V. assz. Nem, meg kell vallanom, hogy nekem az én tervem sokkal jobban tetszik. Minő győzelme lenne a jónak a rosz fölött, mellyet türelem által kivívhatnánk. Bizonyosan férjem magasztos szive is az én részemre lesz, mert gyakran beszél azon előnyökről, mellyeket a kora jó nevelés nyujt, s gyámfiunknál

Digitized by Google

mindjárt elkezdheti, jó tanitás és példaadás által jótékonyan hatni rá.

Billegény. No, szomszédasszony, tessék csak nézni, mit tön szived bálványa! —

V. assz. O mit kell látnom; második szeretett gyermekem kivetve a fészekből, mi lesz belőlem szegényből, ha férjem hazajő és látja, milly roszul tartám meg igéretemet! O, drága barátném, tanácsolj, mit tegyek?

Billegény. Kedvesem, hogyan is kérdheted azt. Bizonyosan avval fogod kezdeni, hogy az ifjuurnak jó leczkét tartasz, s igy kezded erkölcsi nevelésedet. Hisz épen most beszéltél róla, hogy a roszat jóval kell visszafizetni.

V. assz. Gonosz nyelvü! Most meggyőződöm igazságáról, s látom hogy férjem valót szólt, midön azt erősité, hogy ti engem kinevettek.

Drága, kedves gyermekem, bárcsak vissza tudnálak hozni a fészekbe, ott hamar magadhoz térnél. Szerencsére puha mohra estél, s igy életben maradtál számunkra. Alig lehet férjem visszatértét bevárnom. Mit tegyek, mihez fogjak.

Billegény. Legjobb lesz, ha elröpülsz, mihelyt lehet.

V. assz. Nem, azt nem fogom tenni. — Ho-

Digitized by Google

gyan, miután a szerencsétlenség oka én vagyok, az egész gondot szegény férjemre magára hagynám, rá, ki ugyis elég fáradtan és gondtelve tér haza? O nem, komámasszony, szivesen köszönöm jó tanácsát, de nem fogom követni.

Billegény. Ugy hát, mivel többé nem segíthetek, ajánlom magamat, remélem kellemes föladatnak fogod tekinteni gyámfiad fölnevelését.

(Veresbegy asszony egyedül, szomoru hangulatban).

Látom csak egy eszköz marad fön, gyermekem megtartására valamit tenni. Nemérdemlett gyönyörélv anyai szivemnek, a szeretett lényt, hanyagságom után is életben és sértetlenül látni. Ott a fa tövében van egy kis zug, szép puha mohval befedve, oda fogom vinni, gondosan melegen betakarni s aztán várni míg veresbegy hazajő, talán ő jobb tanácsot tud mondani. Amott egy férget látok, elhozom kedves fiamnak, erősítőül a kiállott ijedség után.

O mint ohajtom férjem visszajöttét, s mégis mint reszketek megérkeztétől.

(Veresbegy visszatér; neje eléje repül s közli vele az egész eseményt. Miután a kis madárkát megvizsgálta s sértlenül találta, kis nöcskéje mellé ül és igy szól:)

Digitized by Google

Látom, kedvesem, hogy a szerencsétlenséget csakugyan szivedre veszed, s hogy végre kigyógyultál azon képzelődésből, mintha az a jó madár valami csodateljes drága kincs volna.

V. assz. Milly jó vagy, hogy olly szeliden szólasz velem, ki azt vártam, hogy szidni fogsz és megtámadni és egész haraggal csipkedni felém.

V. úr. Nem tudom mit mindent képes lettem volna tenni, ha kis fiamat halva találom, de így ez eseményt ugy tekintem mint szerencsét; mert sohasem engedte volna meg az a szörny, hogy gyermekünk a fészekben fölnőjön.

V. assz. Utálatos, rosz szivü állat!

V. úr. Utálatos, drága nőcském? Hiszen azt hittem, igen szépnek találod?

V. assz. Nem, „csak az a szép, ki szépen cselekszik.“ — Te, kedves veresbegyem, te igen szép vagy.

V. úr. Ne hizelegj, s ne törlészkedjél, különben még megharagudhatom, — No s mit gondolsz, mit csináljunk avval a pompás madárral?

V. assz. Én valóban nem tudom mit tanácsoljak, de gyanítom, hogy sorsára fogod őt bízni.

V. úr. Igen csalatkozol, feleség. A legnyomorúbb madár volnék a világon, ha a szegény teremtményt

Digitized by Google

éhhalálnak hagynám martalékul. Söt ellenben, táplálni akarom, s megvárom, hogy te, míg segélyünkre szüksége van, engem gyámolíts gondjaiban. De egyszersmind semmit el nem mulasztandunk, hogy saját kedves kis fiunk életét is biztosítsuk.

Ezen faüregben, mellyet már te találtál számára, fogjuk öt a lehetségig kényelmesen elhelyezni. Igaz hogy itt kétszeres ápolásra leend szüksége, csak nagy aggodalommal fogok távozni új lakhelyétől, melly olly kevéssé véd ellenséginktől. Milly könnyen hozzáférhet egy görény vagy menyét; de remélem, hogy a mai tapasztalás után nem fogod kimélni a fáradságot, kis fiunkat minden vésztől megóvni.

V. assz. O drága férjem, bennem ne bizzál. Inkább egész nap fáradhatlanul tápla után járok, ha a helyett örködni fogsz fölötte, s többé nem hagysz magamra, mert már igen sok példáját adám meggondolatlanságomnak.

V. úr. Most ismét az én kedves, jó, alázatos, szelíd kis nöcském vagy, kiben teljes szívemből bízom. Csak egyetértsünk, és nem lesz lehetlen, mind saját fiunkról mind az idegen gyámfiuról gondoskodni.

Egymással felváltva kifáradhatlan munkásságot és szorgalmat fogunk kifejteni. Ha szomszédink ki-

Digitized by Google

Digitized by Google

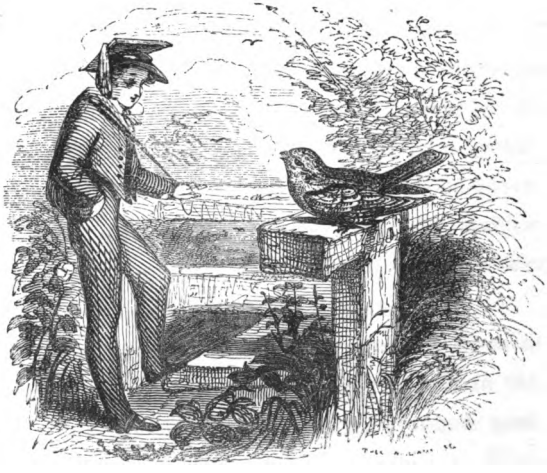

A lappantyu vagy kecskefejö

Digitized by Google

nevetnek bennünket, akkor olly hangos, vidám dalt fogok zengetni, hogy az a gonosz megjegyzéseket elnémítsa, hogy te meg ne halljad azokat.

Hidd nekem, ez a legjobb mód, kijőni a világgal, s a rosz nyelveket hallgatásra bírni.

Csak teljesítsük kötelességünket, akkor nyugodtan tűrhetjük a szomszédok fecsegését, vegyük a dolgot a mint találjuk, s gondoljuk: a jó Isten akarta ugy, különben a kakukokba is, mint más madarakba, gyöngéd szülői szeretetet oltott volna. Illyetén módon, minden roszlelkü szószátyárok daczára is igen boldog veresbegyek leszünk és maradunk.

A lappantyu vagy kecskefejő.

Kérlek, kedves kis fiu, fogadj be engem is azon madarak száma közé, kiket figyelmedre méltónak tartasz, s kiknek történetét magadnak elbeszélteted; különben azt kellene hinnem, hogy te is osztozol azon

Digitized by Google

igaztalan gyanuban, melly olly sokáig sulyosodott családunkra, s mellyet felvilágosult férfiak csak rövid idő óta ostromolnak, tudniillik: hogy mi a kecskék tejét elszívjuk, és csorrainkkal a szarvasmarhákat megsértjük.

Igazán fájdalmas, olly sokáig félreismerve lenni, mint mi valánk; de annál inkább érdekünkben áll, az előitéletet, miután végre szózatok emelkednek ártallanságunk mellett, minél előbb legyőzve látni.

Alig folyt el egy fél század, hogy egy igazságszerető férfiu, egy White of Selborne nevü angol, bennünket védelmébe venni ügyekezett, s bizonyítványokat hordott fel, hogy mi teljességgel nem vagyunk képesek, olly csinyt elkövetni a kecskéken, sem csorraink nem ollyfélék, mellyekkel a teheneket megsebesíthetnők. Sokáig senki sem akart neki hinni, s rajtunk szegényeken maradt a rosz név. Tovább sem szüntek meg kecskefejőknek nevezni bennünket.

Én fölöttébb igénytelen teremtmény vagyok, ki csak az emberiség javára éji molyt s más éji rovarokat pusztitok; mert a mit a fecske nappal tesz, azt mi alkonyatkor s még később is folytatjuk. Az megtisztítja a levegőt azon végtelen sok napi rovaroktól, mellyek különben kényelmetekre, valamint a tenyé-

Digitized by Google

szet szépségére nézve is károsan megszaporodnának, én pedig e szolgálatot más ellenségeiteknél teljesítem kik ámbár kevesbbé láthatók, de ép olly kártékonyak.

Azon igaztalanságon kivül, mellyet az emberektől tűrnünk kell, fájdalommal kell azt is megvallalanunk, hogy a többi madaraknál semmi részvétet nem találunk. — O milly boldogok a fecskék! ők vidáman együtt mulatnak és vadásznak egész nap, de nekem csak kevés társam van, minthogy családunk, fájdalom, nem igen népes.

Még érzékenyebben hat szivünkre az, hogy bennünket minden apró madarak ellenségükül tekintenek, azonfölül kicsufolnak és üldöznek, a mint csak tudnak, ámbár sohasem bántottuk őket. — De hiába, fejökbe verték, hogy bennünket ölyveknek tartsanak, s e tévhitből nem akarnak kivetközni.

Illy módon kényszerültem megtanulni csupán saját szemléletimmel mulatni magamat, s valódi komoly remete életet élek, kivéve azon időt, midőn tiszteletes tölgyeitek körül préda után röpkedéssel vagyok elfoglalva.

Legnagyobb hibám, kétségtelenül, restségrei hajlamom, mellyet még csak annyira sem győzök le, hogy fészeképítésre fáradságot vennék magamnak. Igy

Digitized by Google

könnyen megtalálhatod két sötét szinü petémet a puszta földön, legfölebb a hangafű között, vagy egy bükk vagy tölgy tövénél.

Csak a szép májussal jövünk a te vidékedre, s septemberben ismét elhagyjuk azt, mert mi igen szeretjük a meleget; azért az erdőknek is déli oldalán szoktunk tartózkodni. De azon időszak alatt, májustól septemberig, eléggé ráérünk kicsinyeinket fölnevelni.

Nem akarom állítni, hogy alakom a bájolók közé tartozik, de mégis ugy hiszem, átalánosan el van ismerve, hogy tollazatom rajza rendkivül szép; az nem tarka, csupán többféle barna szinekkel pettyezett és csikolt, s olly művészileg van összeolvasztva, hogy nem lehet félreismerni a mesterkezet, melly e vegyületet teremté. — Sok másolatot megkisértének az emberek, s bizonyosan nem egy könyvben akadtál arczképemre. Csakhogy sajnálnom kell, hogy rendszerint nyitott csorral festenek bennünket, mire a müvészek valószinüleg azon sajátságom által hagyák magukat eltántoríttatni, miszerint csorrom mindenik oldalán nagy, erős sertékkel birok. Szám, az igaz, igen nagy, s ezért nem igen szolgálna előnyömre, olly pillanatban lefestetnem, midőn azt épen felnyitom, mert az igen is zord kinézést kölcsönöz nekem, pedig

Digitized by Google

az engem egyátalában nem ille, s jellememet egészen hamisan jelöli.

Ezen országban családomból csak egy faj létezik, minél fogva annál érdekesebbnek kell előtted lennem. Csorrainк a fecskékéhez, egész a már említett sertékig, nem kevessé hasonlítanak, mert az övék is mint a miénk ugy van alakítva, hogy oldalt nem záródik egészen össze, mi által lágy anyagot is tudunk vele hordani, a nélkül hogy azt szétnyomnók.

Minthogy éjjel járunk ragadmány után, a sertéknek nagy hasznukat veszszük, mivel azok igen megkönnyítik a rovarok észrevevését s megfogását.

Szavunk fölöttébb különös, s más madarakéitól egészen különböző; ugy hogy nem is tudom mihez hasonlítsam; némi sziszegés és zsongásból áll az, melly erősebben hangzik, mint a nagy bogaraké. Szárnyainknak hátunkoni sebes egymásra csapkodása által bizonyos kereplő hangot idézünk elő, melly arra szolgál, hogy a tolakodókat rejtzugainkhoz közeledéskor visszariaszszuk. Ha ez nem elég, a háborító látogatást távol tartani, elkezdünk a tolakodók körül ide s tova röpkedni, s olly nagy lármát csinálunk, mint csak lehet. Ezek egyetlen védeszközeink, különben egészen védtelenek vagyunk.

Hosszaságunk mintegy tíz hüvelyket tesz. Ame-

Digitized by Google

rikában vannak mind nagyobb mind kisebb rokonaink. Van ott két fajta, mellyek különös kiáltozásuk által ezen nevezetes neveket kapták: chuck-will's-widow és whip-poor-will. *)

Mondok felőlük egy pár szót, mert megérdemli a fáradságot, hogy egynémelly különösségeikkel megismerkedjél.

Ők is vándormadarak, mint mi, aprilben jőnek Északamerikába, s ezen, valamint a következő hóban estvénkint fáradhatlanul több óra hosszáig ismétlik különös kiáltásukat, mellyet hajnal előtt ismét hallatnak. Kiáltásukkal a fönebbi szavakat tisztán s érthetőn kimondják, s az utósó szót erősebben ejtik. Szokásaik nagyrészt egyeznek miéinkkel, s hasonlókép molyok s rovarokra vadásznak. Ha több whip-poor-will jő össze, olly nagy lármát csinálnak, hogy az ideageneket, kik hozzá szokva nincsenek, fölverik álmukból. — Az emberekhez barátságosak, lakaikhoz is közelednek, leülnek egy közel csűr fedelére, vagy kertjökben egy fa ágain hintázzák magukat, s még ritkábban háborgatják őket az emberek, kik kifogyhatlan kardalukat kedvelik s őket becsületben tartják.

Éneküket kivéve, semmit sem ismerek bennük,

---

*) Kotyogj-Vilmos-özvegye és Ugorj-szegény-Vilmos.

Digitized by Google

Digitized by Google

A dunnarécze.

Digitized by Google

mi őket fölöttünk kitüntetné, s ennélfogva nem tudom hogyan van, hogy olly nagy kedvenczeivé lettek az embereknek, kiknek kegyét még mi meg nem nyerhettük. De hiába, ez már egyszer ugy van, s én ügyekszem irigység nélkül látni nagyobb szerencséjöket. — Remélem, hogy te, s mindazok kikhez most fordulok, kisérletemet azáltal könnyítendik, hogy jövendőre legalább nem leszek kitétetve rágalom és igaztalanságbóli üldöztetés- és keseritéseknek.

A dunnarécze.

Mint látom, tetszem neked, jó gyermek, hogy olly figyelmesen szemlélsz. Mindenesetre meg kell vallanom, hogy a jó teremtő engem nem kevéssé kitüntetett más madarak fölött. — Pedig itt csak középszerü alakban látsz, s csak akkor látnád igazán mi vagyok én tulajdonképen, ha hazámba követnél, hogy ott vehetnéd szemügyre életmódomat.

Digitized by Google

Nézd, fiucska! minő csinos, szilárdul épített jármű hintázik vigan és kecsegtetőleg a tiszta habokon. Lépj rá bátran legalább gondolatban, s bízd magad merész röptére. Két ut áll nyitva előtted a nagy oceánon. Egyiken Suffolk, Norfolk, Lincolnshire és és Sorkshire *) partjai kinálkoznak.

Nem kevesbbé bájosaknak fogod találni Skóthon keleti partjait is, ha kapitányod, mint hiszem, a másik utat nem választá, mellyen hamarabb eltávozol a parttól, s annál biztosabban hasítjátok a tenger hullámait, minthogy a partok közele csalékony, mellyek minden mosolygásuk daczára is, sokszor igen alattomosak szoktak lenni.

Már azon szigeteken is, mellyek mellett jármüved elhalad, akadhatnál hozzám hasonló madarakra, de mégis jobb, ha már egyszer uton vagy, egész Islandig följőnöd, hol én udvaromat tartom.

De ha a szakadatlan utazást, egy pillanatnyi nyugalom nélkül, igen soknak találnád, akkor azt tanácslanám, látogasd meg Sulas-Skerryben barátimat. A kapitány szivesen ad egy csolnakot e kirándulóshoz. Csak azt kivánom, hogy várakozásidban ne

*) Négy grófság Angolhonban.

Digitized by Google

csalatkozzál, ha a tenger és a kapitány részeden leendnek is. Kérded mi által?

Esküdt ellenségink a sirályok gonosz munkája által, mellyek e vadonban rémítő tömegben tartózkodnak, s tojásaink és fiaink számát fájdalmas módra fogyasztják. A sivatag helyet mindenesetre alkalmasnak fogod magad is látni féktelen rablásokra. Szived megrendülend annak szomoru kinézésén. Vakmerően merednek ki az óriás sziklák a tajtékzó tengerhullámok közöl, mintha az embernek, ki a helyhez közelít, daczosan utját akarnák állani.

De ne hadd magad' elijeszteni! Ne tétovázz, és kövess bátran.

Ismét kérded, mért vezettelek ide, hova még emberláb soha nem lépett, és sem a legkisebb mozgás, sem életnesz nem hallható?

Csak lassan! Csak tekints meg mindent figyelmesen, a rejtély nem sokára meg lesz fejtve előtted.

Az embernek e kopasz sziklákon egy becses jószága van, mi neki pénzt s pénzértéküt ad. Mind a gyepűk, mind minden talpalatnyi föld bérbe van itt adva.

Persze hogy, midőn csajkád a parthoz ér, a hozzácsapódó hullámok zugása s tombolása miatt sem másét sem saját szavadat nem hallod; de bízd a ta-

Digitized by Google

pasztalt hajósra, hogy a meglepő jelenetet feltárja előtted. Nézd, milly sebesen mászsza meg a magas sziklát, hogy egy tömeg követ dobjon le, s mit mondasz most, midőn az megtörtént? Nem ébred-e köröskörül, mintegy varázsütésre a legmunkásabb élet? Látod, mint nyomulnak elő sziklahasadékok- és barlangokból egész sereg élő teremtmények? Nézz körül! A csúcstól a partig az egész tér el van lepve madaraktól.

Látod a vörösludat, a tengeri fecskét, a vészmadarat, papagájbuvárt és egész sereg sirályt, kik itt végtelen mennyiségben tartózkodnak. A szikla legmagasb csucsán fogod látni a földsarki Füst-sirályt, egy olly iszonyu madarat, kihez még a sas sem mer közeledni. A madarászok, kik e szigetre jőnek, tojásokat keresni, e dühönczök fészkeihez nem közeledhetnek hosszu vashegyü rudak nélkül, mert mihelyest e madár szándékukat sejti, azonnal furiaszerü dühösséggel a megtámadóra rohan, és őt bizonyosan a legrémitőbben megsebzené, ha ez ügyesen nem forgatná fegyverét s annak hegyes vas végét.

Bámulnod kellene, ha hallanád, mint daczolnak e merész madarászok minden veszélylyel, hogy czéljokat legjobban elérjék.

Egy derekuk körül megerősített erős kötelen

Digitized by Google

bocsátkoznak le a legmagasb szikláról, oromról oromra, örökös veszélyben, hogy életüket vesztik, ha a kötél elszakadna, vagy a szikla tetején kötelékéből kioldódznék. Mégis bátran daczolnak minden veszélyel, fáradhatlanul elfoglalva nagy vászon zsákjaiknak, mellyeket e végre magukkal hordanak, tojások- vagy madárfiakkali megtöltésével.

Szédítő látni, milly keskeny gyakran a tér, mellyen meg kell állaniok, vagy midön lehajolnak, ha olly helyekre érnek, hol a szikla mintegy fedelet képez fejük fölött, melly őket minden pillanatban szétzuzásával fenyegeti. Ezen iszonygerjesztő helyzetekhez képzeld még a tengerhabok' szilaj csapkodását, és ha remegve, csaknem kábítva állsz mindattól mit hallasz és látsz, akkor csodáld azon férfiak bátorságát, kik sem egyik sem másiktól nem rettegnek, hogy hivatásuknak eleget tegyenek.

De térjünk vissza tőlük a madárvilághoz.

A sziklacsucsróli kődobások által a lármás nyüzsgő czéh felriasztatott. Miként szélroham suhog el melletted, mert a légmozgás, mellyet röptük okoz, igen érezhetően megcsapja arczodat. Olly nagy e madarak száma, hogy fölreppenésük sötét felhőhöz hasonlít, melly magát a tiszta napvilágot is elhomályosítja.

A vadabb csoport boszankodva elhagyá a szige-

Digitized by Google

tet, s csak az én szelidebb testvérim maradtak viszsza. Használjuk tehát az időt, s tekintsük meg őket nyugodtan.

Békesen ülnek ők puha fészkeiken; nem gondolva a lázongó külvilággal, csupán szeretett gyermekeiknek élnek.

Bátran lépj közelebb, kedves fiu, csendesen és nyugodtan fognak ők maradni, sőt a szelid érintést is eltürik, hogy barátságos, bizalmas kedélyüket kitüntessék. Most, ha eléggé meg vagy győződve, hogy e puszta sziget is sok érdeket nyujt, lépj járművedbe, s eveztess tovább észak felé.

Ha szél és idő kedveznek, néhány nap mulva csodálatos föld fog szemeid előtt elterülni.

Hófedte hegyek emelik föl a messze térben fejeiket, mintegy arra teremtvék, hogy azon síkot védelmezzék, melly mint egy hosszu szalag köztük és sajkád közt elvonul. Junius közepén vagyunk, s mégis mindenütt havat látsz, bár merre tekintenek szemeid. Jobbra s balra sziklás szigetek s különféle alaku egyes sziklaormok merülnek föl a tengerből. Hajósod gondosan ki fogja őket kerülni, s a reikiawiki kikötőbe Islandba szerencsésen bejuttat.

Nekem részemről keves bajom a várossal, de te tán szivesen fogsz ott időzni, s szomszédságában, melly

Digitized by Google

ugyan kevés szépséggel kinálkozik, örömest fogsz kalandozni. Ámbár nyár van, mégis csak kevés zöld gyepes helyet fogsz találni, s itt ott egypár alpi növényt, mohot és májfüvet. Itt ott fáradságosan beültetett kerteket, apró répa, retek, burgonyával; de még ezen, nálatok olly közönséges növények is itt a legritkább dolgok közé tartoznak.

Sehol nem látsz gabonát, sem fákat sem bokrokat, még csak fenyük sem örvendeztetik meg szemeidet.

Szárazföldi madár itt kevés van, s ezen kevés áll: holló, islandi sólyom, ortolán, szalonka, s barázdabillegényből; annál tetemesb a tengeri madarak száma.

Találsz itt vízi hollót, papagájbuvárt, tengeri fecskét, s a réczék minden nemeit. Mint tudva van, a mi nyáréjeink világosságukra nézve hasonlítnak az angolhoni ködös nappalokhoz, azért tetszésed szerint nappal vagy éjjel tisztelhetsz meg látogatásoddal, mindig szivesen fogunk látni. De különösen szeretnénk, kedvencz Vidö szigetünkön ha fölkeresnél. Alig négy angol mértföldnyire a szárazföldtől, ott minden kis téren, hol csak fészket rakni lehetséges, dunnaréczét találsz.

Itt olly megszokottak és szelidek vagyunk, hogy

Digitized by Google

még gyenge ütés sem riaszt fel. Ezen szelidség mint-egy hálánknak egy részét teszi, mellyel jó, barátságos gazdáinknak adózunk, kik bennünket minden kényelemmel ellátnak. Ezenkivül gazdagítjuk őket tojásaink és puha pehelylyel.

Fészkeinket tengerinövényekből rakjuk, s saját tollainkkal jól kibélleljük. Nem kiméljük begyünkről e czélra a legszebb pelyheket kitépni, s minden tojást azonnal a meleg béllés egy részével befedünk. Ha háborítlanul maradunk, mi azonban csaknem sohasem történik, akkor csak egyszerre tojunk öt petét, szürkezöld szinüt, mellyek csaknem még nagyobbak mint a ti házi réczéitekéi.

Minthogy az ember mindenütt számítóbb, mint mi szegény állatok, kik uralmának alája vagyunk rendelve, innen névszerint a mi uraink a lehető legnagyobb hasznot húzzák pelyheinkből. Ezt az által eszközlik, hogy a fris tojást puha meleg boritékával együtt elveszik, s bennünket az által kényszerítenek, több hetekig mindig újra tojni s legjobb pelyheinket odaadni. Gondold magad, milly rendkivüli hasznot hajtunk az embereknek, minthogy illy módon egy nyáron csaknem fél font pelyhet nyernek tőlünk, mi a dunnaréczék nagyszáma, s a réczepelyhek magas ára mellett nem csekély öszvegre rughat.

Digitized by Google

Tojásaink az islandiaknak kedvenczétkül szolgálnak; vagy keményre főzve téjfeles mártással és czukorral tálalják föl, vagy ha mártás nélkül akarják, csak azon forró forrásokban főzik meg, mellyek Islandban olly számosan vannak.

A ragadozó állatoktól véd bennünket uraink önhaszna; ők költésünk ideje alatt minden kutyát vagy macskát gondosan távol tartanak tőlünk. S ha mégis valami tolakodó róka Vidő környékére lopódzkodik, bizonyosan nem sokára halállal fog érte lakolni, mert e részben uraink szemességéhez semmit sem lehet hasonlítani.

Tollazatunk fő szine fehéres, a vakszemeknél borsó-zöld, fehér csikkal, fő és has ellenben feketék. Nőink vöröses fakó szinük által tünnek ki, melly itt-ott sötét pettyekkel van tarkázva, s e szárnyakon keresztül két fehér szalagot láttat.

Csak a legnagyobb hideg, vagy ha a tenger jégtáblákat usztat hátán, kényszerít délibb vidékre vonulni; de ha ez nem történik, akkor kedves hazánkat télben sem hagyjuk el.

Nagy gyönyört találunk abban, hogy nagy kirándulásokat teszünk, s egész seregestül uszkálunk a tengerhabokon; de a legmesszebbrei kirándulás sem tartóztat vissza, hogy éjjelre haza ne térjünk. Ez

Digitized by Google

minden testességünk mellett sem esik nehezen, minthogy meglehetős gyorsan repülünk s egy órában hetven nyolczvan mérföldet haladunk.

Személyesen nem igen fogom visszaadni látogatásodat. De azt hiszem, nem fogsz mindjárt elfelejteni, kivált ha hideg téli éjszakákon puha, meleg dunnádba burkolódzol, mellyhez a pelyhet talán saját mellem nyujtá. Az ember elmeéle csakhamar fölfedezte, hogy csupán mi vagyunk képesek neki ezen legmelegebb és egyszersmind legkönnyebb takarót nyujtani. E mellett azonban mégis nem hiszem hogy gőgje annyira menjen, miszerint azt képzelje, hogy a bölcs teremtő csak az ő kedveért adá nekünk ezen finom puha pelyheket. Ő, a legjobb felséges atyja teremtményeinek, azért adá nekünk e puha takarót, hogy az észak kegyetlen hidege ellen védjen bennünket. Bizonyosan te is, jó gyermek, gyakran megemlékezel az ő számtalan jótéteményeiről, s hogy nem csak lételedet köszönöd neki, hanem azt is, hogy mint ember gondolkodni és érezni tanultál, hogy te, épen mint ember, a föld minden teremtményei közt a legmagasb helyet foglalod el, s számtalan hasznos állatok neked alárendelvék.

Milly jó és bölcsnek kell lenned, hogy azon hivatásnak becsületére váljál, mellyre a nagy, jóságos

Digitized by Google

Digitized by Google

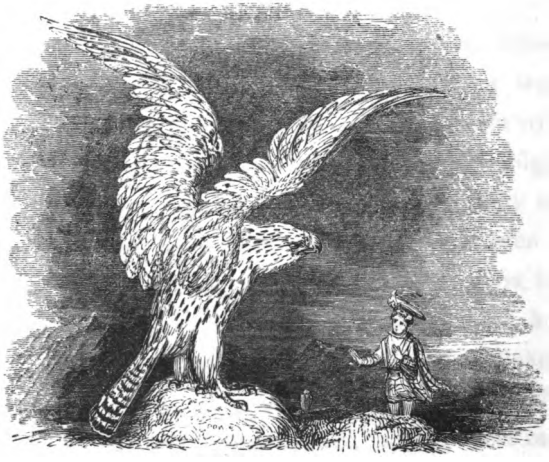

Az islandi sólyom.

Digitized by Google

teremtő tégedet rendelt. Az én dicséretem azon legfensőbb lényt nem magasíthatja, azt jól tudom, s mégis azt tanítja érzelmem, hogy ő minden teremtményeit boldogoknak s szeretetteljeseknek akarja látni; azért sohasem szünöm meg őt dicsőítni, s minden teremtett társaimat fölhívni, hogy ugyanazt tegyék.

Igaz, hogy a szegény északi madár prédikáczióját kevesen fognak hallgatni, azért legyen dicsérete csupán az emberi érzelemre bízva.

Az islandi sólyom.

Gyermek. Maradj, o maradj csodálatos madár, csak egy pillanatig, s ne csalogass tovább röpted sebességével. Már tegnap láttalak s ma ismét, s mégis ugy tetszik, mint ha te nem ezen országbóli volnál. Nem hiszem hogy Skóthon legyen hazád, vagy hogy fiaidat itt neveld.

Kinézésed idegen és vad, szárnyaid örökös moz-

Digitized by Google

gásban, mintha nem engednél nyugtot magadnak körünkben. Nagy pusztitást viszesz véghez szegény madaraink közt, mert megkapod, a mellyiket és hol akarod. A milly titokteljes érkezésed, ollyan eltünésed is. O mondd, ismeri valaki hazádat és történeted, vagy akarsz-e hozzám leereszkedni, s nekem némi felvilágosítást adni magadról és életedről?

Sólyom. Én messze északról jövök egy szigetröl, mellyen az óriási télvihar a te gyönge tested megdermesztené, s hol a nyári napnak alig lenne elég ereje, kis kertednek vidám kinézést kölcsönözni. Én a dunnaréczék s a többi buvár-család kedvencz tartózkodóhelyéröl jövök, s e partokra csak ebédelni jöttem. Igazán mondád, hogy nem itt vagyok itthon, mert még ma estve Islandot, hazámat fogom köszönteni. Vajjon jövök-e ismét ide és mikor? az az időtöl, éhségemtöl, vagy kalandozási kedvemtöl függ.

Gyermek. Islandról jösz? Hogyan azon szigetröl, melly egész ötszáz angol mértföldnyire*) esik Skóthontól? Lehetséges volna, hogy csak e reggel hagytad legyen el, s a nélkül hogy kifáradnál, még estvére oda visszatérj? O milly csodálatos! Miböl le-

*) Mintegy száz német mértföld.

Digitized by Google

hetnek alkotva hatalmas szárnyaid, hogy olly hamar röpítenek, te gyors madár?

Sólyom. Ugy hiszem, határozottan állíthatom, hogy valamivel több mint száz angol (24 német) mértföldet tudok egy óra alatt repülni. De abban semmi különös nincs.

Rokonom a nemes sólyom ugyanannyi idő alatt százötven angol (32 német) mértföldet tud repülni.

Ezenkivül meg kell még jegyezned, kedves fiu, hogy azon pillanatban, mellyben engem szemügyre vettél, épen készülöben valék egy martalékra lecsapni, s hogy ennélfogva röptöm sebessége bizonyosan ötször olly nagy volt, mint máskor, midőn ragadozásvágy nélkül hasítom a leget. Valóban nincs okod rajta csodálkozni, hogy ebédemet Skóthonban költöm el és Islandban vacsorálok — csak az csodálatos, hogy egy teremtménynek illy erő adatott. Minél jobban fogsz ismerni, annál jobban nőni fog csodálkozásod.

Gyermek. Azt szivesen elhiszem, hiszen még mindig azt tapasztalám, s ezért van olly nagy kedvem, enokulásom végett minél többet látni és hallani.

Igen, láttalak zsákmányodra lecsapni, s reszketés fogott el, mind a szegény állatért, mellyet szétszaggattál, mind azért, mellyet azon pillanatban megöltél. Erőd gyöngületlen maradt a kettős győzelem

Digitized by Google

után, s nem nyugodtál, hogy megpihenj, mit még az oroszlán és tigris is tesz, mielőtt második szökést próbálna martalékára. Ép olly kevéssé vettem észre, hogy miként a sas ismét a magasba emelkedél, hogy a zsákmányláshoz készülj. Nem, meg nem állva mentél, találtál, s utadban mindent magaddal sodortál. Ha nem tudnám, hogy csak illy módon vagy képes életedet föntartani, eljárásod kegyetlen munkának látszanék előttem.

Sólyom. Igen helyesen, nekem ugy kell cselekednem. Mi ezen terméketlen sivatagokat már századok óta vadászati birtokunkul tekintjük. Abban is bizonyos lehetsz, hogy a madarak és állatok, mellyek itt laknak, minden kegyetlenségünk mellett is elég boldog napokat élnek.

Egyébiránt mi nem is tartunk igazságtalan vadászatot, mert áldozatunkat nem készületlenül támadjuk meg. Azt se feledd, hogy a nyájőrök nem egy beteges állat megmaradását nekem köszönhetik, mert én vagyok az, ki azok leghalálosb ellenségeinek a hollók és varjuknak, nekiesem, s valóban csak ritkán hibázom el czélomat. Lövészeitek legjobbika nem czéloz olly biztosan, mint én.

Gyermek. Most, mivel közelebb vagy, látom csak, milly szép, hosszu szárnyaid vannak, s milly

Digitized by Google

különbség van köztük és más sólymokéi közt, melylyeket itt látni szoktam.

Sólyom. Mint gyanítom, eddig csak fajunk alsó osztályát tanultad ismerni. Ezen nyomoru, rövidszárnyu teremtményeket: mint ölyveket, héjákat és karvalyokat. — Örülök hogy mégis különbséget találtál köztünk, ámbár nem kivánhatom, hogy jellemünket első pillanatra fölfogd. Mi — s én vagyok közöttük a király — „nagylelkü sólymok"nak neveztetünk. Mi sokkal sebesebbek s jóval merészebbek vagyunk mint a többiek, s ha az emberek szolgálatukba vesznek, ragaszkodást mutatunk öreinkhez, s parancsaik- és intéseiknek jó kedvvel engedelmeskedünk.

Gyermek. Lehetséges-e, mikép te, nemes madár, vagy egy hozzád hasonló teremtmény eltűrhesse, hogy az emberek neki parancsoljanak, s őt vezessék? Megfoghatlan előttem, ha rád tekintek, ki csaknem ép olly nagy és vad vagy mint a sas, hogy te valaha a rabszolgaságot tűrhetted legyen.

Sólyom. Én sohasem voltam rabszolga, sem nem leszek, mig elkerülhetem; fájdalom lehetlen, arról jót állani. Mi egy háládatos, könnyen szelidíthető fajhoz tartozunk, s azért, mihelyt a fogságunk fölötti boszankodás első érzelmei elnyomattak, nem tehetünk

Digitized by Google

egyebet, mint szeretni azokat, kik bennünket gondosan ápolnak, s táplálnak. Egyébiránt az önszeretetünknek csak hizeleghet, hogy olly nagy becsüek vagyunk parancsolóink előtt. Tudod-e, hogy ezelőtt törvény volt Islandban, miszèrint mindenki halálra itéltetett, ki bűnös kezeit egy fehér sólyom ellen emelé és azt megölte?

Gyermek. De te nem vagy fehér.

Sólyom. Nem, de már többször változtatám tollazatom szinét s végre még én is fehér lehetek. Ismerek több testvéremet, kiknek szine frisen hullott hóhoz hasonlít, s ezek a legnagybecsüebbek közé számíttatnak. Magasra becsülte őket a dán király, s minden évben el szokta küldeni sólymárát szigetünkre, hogy nehányat szerezzen számára. A király aztán ajándokul küldözé el őket más koronásfőknek.

Gyermek. De én teljességgel meg nem foghatom, mit használtok ti mint foglyok, s hogyan lehetséges titeket megszelidíteni.

Sólyom. Hasznunk abban állt, hogy fajodnak mulatságul szolgáltunk. A sólyom arra neveltetik, hogy urának parancsára zsákmányra üssön és azt neki elhozza. Ura asztala számára valahányszor csak kivántatik, a legfinomabb madarakat kell a levegőből előhordania. E mellett a vadászoknak legnagyobb kedvük

Digitized by Google

telik benne, bennünket ellenségeinkkel harczban látni. Szomorkodál, jó fiu, hogy vadat öltünk ehünk csillapítására, pedig az emberek gyönyört és mulatságot találnak abban, hogy bennünket szükség nélkül ellenséginkre bőszítenek.

Gyermek. Mondd, miképen szelidítenek meg?

Sólyom. Engem? Mentsen ég! engem nem; még engem soha nem szelidítének meg. Barátim egyike látta az egész eljárást, s utána szivesen elmondom neked.

Mihelyt a sólymot megfogják, ura azonnal szíjat köt lábszáraira, mellyet lábszalagnak nevez, s mellyen egy gyűrü függ a tulajdonos nevével, hogy ha elveszne, a megtaláló öt tulajdonosához visszavihesse. Még nagyobb biztosság végett kis csöngetyüket is aggatnak rá, hogy az irányt elárulják, mellyet a sólyom vesz. Látod tehát mint megnehezíttetik még csak megkisértése is a szökésnek.

A sólyomőr a foglyot mindig öklén hordja s nem engedi hogy elaludjék; ha merészkednék makranczoskodni, vagy épen harapni próbálna, akkor a szegény ficzkónak feje vizbe mártatik, s rá főkötőt huznak, melly szemeit eltakarja. Most gondold, igy tartják szegényt több napokig étel ital, világosság, álom nélkül, mig kedélye annyira meg van törve, hogy mesterét

Digitized by Google

elismerve, ellenállás nélkül engedi fejét befedetni vagy vagy az alkalmatlan sapka alól kiszabadítani, a mint épen nevelőjének tetszik. Ha már ennyire ment, akkor táplát nyujtanak neki, mellyet mint gondolhatod, a gyötrött örömmel fogad.

Ha illy módon lehangoltatott, a szabad légre vitetik, leveszik sapkáját, s az ökölre ugrani, s a mint eledelt adnak neki, ott nyugodtan maradni tanítják. Midőn ennyire meg van szelidítve, eljött az ideje öt a tolljátékkal megismertetni. Ez azon madár alakjával bír, mellyet a sólymár üldöztetni akar, legyen az galamb, kócsag vagy fürj. A tanítómesterek mindig azon cselre ügyelnek, hogy e tolljátékon adnak eledelt a sólyomnak, minek azon haszna van, hogy öt mindig visszacsalják, valahányszor a légbe fölemelkedett. Azonban sok időt és fáradságot kiván mégis, ha már mindezt megtanulta s ura hivásának engedelmeskedik is, míg tökéletesen képes annak minden kivánatait pontosan teljesítni.

De lassankint mégis annyira viszik, hogy minden nemü szárnyas után repül, minthogy a tolljátékot mutatják neki, s azon nyujtják eledelét.

Mi islandi sólymok igen hiresek vagyunk mint merész üzői a kócsagnak, ölyvnek és erdei pacsirtának, mert ezen madarak, mások szokásival egészen

Digitized by Google

ellenkezőleg, mihelyt magukat veszélyben látják, egyenesen az ég felé emelkednek, a helyett hogy a földre buknának alá. Ekkor látnád a küzdést. A sólyom üzi őket és utólérni ügyekszik. Igy emelkednek följebb följebb, mig a sürü felhők közt mindketten eltünnek. De nem sokáig maradnak rejtve az emberek várakozásteljes pillanataitól, csakhamar ujra láthatók lesznek, mint bocsátkoznak alá együtt küzdve, mig a szegény, martalékul tüzött állat megsebesítve vagy ölve földre hull.

Gyermek. Olvastam illyenforma dolgokról a könyvekben, de most már nem látni illyeseket, s azért ugy gondolom, most ti nemes madarak sokkal nyugodtabban s gondtalanabbul éltek, mint őseink korában, midőn a sólymokat ezrekkel fizették.

De mondd meg még azt, hogyan lehet benneteket megfogni; az, ugy hiszem, nem könnyü feladat.

Sólyom. Sokkal könnyebb az embernek bennünket megfogni, mint nekünk az ő cseleit kikerülni.

Barátom elbeszélte a módját, hogyan fogták őt meg, s valóban csodálatos, hogy három évi fogság után sikerült neki a szökés. Egy galamb röpkedése által lön rászedve, melly csalétekül volt kiakasztva, s midőn rá lecsapott, egyszerre hálóktól körülvéve látta magát; maga sem tudta, hogyan. Miután meg-

Digitized by Google

fogták, azonképen bántak vele, mint imént leirám. A gyürűt a dán király névjegyével halálaórájáig viselé; szerencsére azonban sikerült neki az áruló csengetyűktől menekülni.

Gyermek. Most, kedves madár, kérlek beszéld el, hogy élsz a szabadságban, hova rakod fészkedet, sat.

Sólyom. Fészkemet magas sziklacsucsokra galyakból építem, s belsejét moh és tollakkal béllelem ki. Május végén, vagy junius elején két, néha négy tojást rakok bele.

De ne kivánd, kedves fiu, hogy életem történetébe bocsátkozzam, mert minthogy eddig olly szerencsések valánk, az emberek igenis szigoru szemügyelését valódi állapotunkban, kikerülhetni, azért ne várd tőlem, hogy a fátyolt, melly életünket borítja, igen nagyon szellőztessem. Csak ritkán fogsz engem itt látni, s minthogy az idő Skóthon e magas vidékein olly változó, nem is tanácslom, hogy másszor ismét itt várj engemet. De szivemből örvendek, hogy ma találkoztam veled.

Ha jártad keltedben bátyámmal a nemes sólyommal összetalálkoznál, vele könnyebb lesz megismerkedned, mint velem. Őt gyakran látni Skóthonban és Walesben, csak kedvencz helyeit tudd felkeresni.

Digitized by Google

Ő kisebb mint én, mert az én hosszam húsz hüvelyket tesz, s szárnyam egyik hegyétől másikig négy lábnyi vagyok. Ő ellenben csak tizenhat hüvelyknyi, s szélességben is több mint fél lábbal kevesebb.

De mindamellett ő mégis bátor, nemes társ, és ölyvre majd ép olly jól vadász, mint én. Szép látvány kettőjöket fönn a légben küzdeni látni. Az ölyv ügyekszik magasabban maradni, de mihelyt ez neki nem sikerül, nyakát hátraszegi, s éles hegyes csorrát tartja előre, ugy hogy a nemes sólyomnak lehetetlen fejét vagy nyakát érni, azon veszély nélkül, hogy magamagát sebzi meg, s csorra éles hegyére esik.

Gyermek. De még szeretném töled megkérdeni — Madár, csodálatos madár! — mi lett belőled? — Még csupán egy homályos pontot látok fölöttem lebegni. Mindig fölebb fölebb emelkedik — eltünt! Most utját északnak vette, és elszállt. Még mielőtt a csillagok az égen ragyognak, hazájában Islandban lesz. — De mikor látom őt ismét? —

Digitized by Google

TARTALOM.

	lap.
A szántóka-pacsirta.	1
A papagájbuvár.	9
A füsti fecske.	17
A szénczinke és a kékczinke.	26
A hosszufarku czinke.	33
A sárga sas.	38
A tengeri sas.	54
A vetővarju.	59
A gyurgyalag.	71
A téli ökörszem.	80
Az ökörszem.	86
A harkály.	93
A veresbegy és a kakuk.	103
A lappantyu vagy kecskefejő.	117
A dunnarécze.	123
Az islandi sólyom.	133

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google